

ИНФОРМАЦИЯ

Анализ на икономическото въздействие на законодателната забрана за използване на клетки за кокошки носачки в Чешката република – 14.02.2020 г.

Центърът за оценка на риска по хранителната верига ви представя една оценка на икономическото въздействие, което би оказала забраната за използване на клетки за кокошки носачки, проведена от Чешката република още през 2020 г. Резултатите от това проучване се надяваме да са полезни на бизнес операторите в българското птицевъдство, като ориентир в светлината на напредващия процес на изменение на европейското законодателство в посока премахване на клетките. Разбира се състоянието на птицевъдния сектор в Чешката република, спецификите, съотношението на кокошки в клетки и отглеждани в алтернативни системи са различни от тези в България, но методиката би могла да се ползва, за да може нашият птицевъден сектор да направи своите изчисления и планове.

Съдържание:

Кратко изложение	2
Въведение	3
Настоящо състояние	4
а) Брой кокошки носачки в Чешката република, обем на производството на яйца и метод на отглеждане	4
б) Текущо сравнение на Чешката република и ЕС	6
в) Развитие в ЕС през периода 2010 – 2018 г.	7
Обем на производството, засегнат от законодателна забрана	10
Прогнозни разходи за преход на стопанствата	12
Икономика на отглеждането без клетки в чешката среда	15
а) Капиталова интензивност на прехода	15
б) Експлоатационна икономика на животновъдните стопанства	19
Конкурентоспособност в рамките на единния пазар на ЕС	20
Въздействие на забраната за отглеждане в клетки върху птицевъдния сектор в Австрия	21
Възможности за отпускане на безвъзмездни средства и финансово въздействие върху публичните бюджети на Чешката република	22
а) Програмен период 2007 – 2013 г.	22
б) Програмен период 2014 – 2020 г.	23
в) Програмен период 2021 – 2027 г.	23
Заклучение	25
Приложения	28

КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ

Понастоящем (2020 г.) в Чешката република има около **5 милиона кокошки носачки** за разплод с търговска цел, като **77% от тях са в т.нар. системи с уголемени клетки**.

В сравнение с ЕС Чешката република изостава по отношение на процента на алтернативните системи за производство на яйца (23% спрямо 50%). Германия, Швеция, Австрия, Дания и Нидерландия отчитат дял на клетките под 20%, докато местното производство на яйца и степента на самодостатъчност в тези държави не са били неблагоприятно засегнати от тази структура, напротив, повечето от тези държави отчитат увеличение на производството си.

Поради корпоративни ангажименти в Чешката република до 2025 г. чешките производители ще трябва да преобразуват най-малко 60% от производството си в клетки в производство без клетки. По този начин всяка законодателна забрана ще засегне функционално максимум 40% от настоящото производство на клетки или 31% от общото производство на яйца за търговски цели в Чешката република.

Прогнозните разходи за преобразуване на всички стопанства с клетки в стопанства без клетки **варират от 3,1 до 4,6 милиарда CZK, което е с 1,5 до 2,3 милиарда повече, отколкото чешките производители би трябвало да инвестират в подновяването на съществуващите клетки около 2027 г.** Възвръщаемостта на тази инвестиция ще осигури увеличение на продажната цена на яйцето с 20-40 халера.

Преките въздействия на законодателната забрана от 2027 г., т.е. общият размер на разходите, които производителите ще понесат в допълнение към възможността да не я приемат (като се вземат предвид горепосочените ангажименти и необходимото подновяване на оставащите клетки), се оценяват в диапазона от **600 до 950 милиона CZK.**

Размерът на ресурсите, необходими за прехода, не надвишава способността на дружествата да набират капитал в описания размер, дори ако е необходимо дългово финансиране. Понастоящем дружествата са в добро икономическо състояние, в по-голямата си част са печеливши, а преходът към 2025/2027 г. няма да засегне значително техните вътрешни икономики.

Производствените разходи за яйца на закрито, които не са в клетки, са само между 20 и 40 пъти по-високи от тези за настоящите стопанства за отглеждане в клетки, като се вземат предвид горепосочените инвестиционни разходи. Няма икономическа причина за евентуално увеличение на цената с повече от 40 халера за крайния потребител.

Въпреки че правилата за програмите за субсидиране след 2021 г. все още не са финализирани, може да се предположи, че дружествата ще могат да използват средства от субсидии за прехода, които ще съчетават ресурси от фондовете на ЕС и държавния бюджет.

Може да се очаква, че за преобразуването на стопанствата в стопанства без клетки чешките производители ще търсят подкрепа за субсидии много по-лесно, отколкото в случай на просто подновяване на технологиите за отглеждане в клетки след края на жизнения цикъл. С подходящо калибрирана субсидия общата финансова тежест за чешките производители може да бъде практически идентична с възможността за несубсидирано подновяване на технологиите за отглеждане в клетки.

Очакваната матрица на разходите за очакваната безвъзмездна помощ е под следната форма за всяка заинтересована страна:

Таблица 1: Матрица на очакваните разходи за очакваната безвъзмездна помощ

(Mld. CZK)	Общо преход		Транзит в резултат на забрана	
	Мин.	Макс	Мин.	Макс
Производители	1,55	2,3	0,62	0,92
ЕС	0,78	1,15	0,31	0,46
Бюджет на Чешката република	0,78	1,15	0,31	0,46
Общо	3,1	4,6	1,24	1,84

ВЪВЕДЕНИЕ

През 2018 г. въпросът за методите за производство на яйца в птицевъдната промишленост започна да резонира значително в чешкото обществено пространство, особено след като Чешката телевизия публикува тайно заснети кадри от няколко чешки стопанства, показващи тревожните условия на живот на кокошките в т.нар. клетки¹. Темата получи значително медийно внимание, което показва, наред с другото, че по-голямата част от чешките потребители подкрепят законодателна забрана на този метод на производство на яйца в Чешката република², на което много големи търговски вериги (представляващи по-голямата част от големите потребители на яйца в Чешката република) отговориха с публичен ангажимент да спрат да предлагат яйца от тези стопанства в своите магазини до 2025 г.³

Във връзка с гореизложеното възниква въпросът дали чешкото законодателство следва също така да следва общественото мнение и ангажиментите, поети от важни частни субекти, и да подкрепя установената тенденция чрез пълна законодателна забрана на отглеждането в клетки в Чешката република и по този начин да следва в тази стъпка някои западноевропейски държави (напр. Австрия, Германия), които вече са предприели подобна стъпка в миналото. Изменение⁴ на такава забрана беше представено от група членове на ЕП през декември 2019 г., считано от 2027 г., и вероятно ще бъде гласувано от Парламента през пролетта на 2020 г.

Въпреки това, от дискусиите в тази област досега стана ясно, че няма по-всеобхватна работа в чешката среда, която да обобщава икономическото въздействие на тази стъпка върху чешките птицевъди, чешките публични бюджети и, в крайна сметка, чешките потребители. Този анализ има за цел да запълни тази празнина в знанията и да предостави подходящи отговори на тези въпроси. По този начин тя ще се съсредоточи по-специално върху следните въпроси:

1. Какъв процент от производството реално ще бъде засегнато от законодателната забрана (като взе предвид факта, че значителна част от продукцията е преминала към алтернативни системи на отглеждане⁵, ако не произтича от корпоративни ангажименти)?

2. Какви са прогнозните разходи за реконструкция на тази част от производството, която действително е засегната от законодателната забрана (вж. точка 1)?

3. Ще бъдат ли икономически устойчиви необходимите инвестиции в преобразуването на стопанствата в резултат на законодателната забрана за съответните земеделски стопани

¹ В Чешката република става въпрос за т.нар. „уголемени клетки“. Разликата между конвенционалното отглеждане в клетки и уголеменото отглеждане в клетки ще бъде обяснена по-нататък в текста.

² Вж. например: <https://bit.ly/2P0zVQn>

³ Вж. например: <https://bit.ly/2UXBSQ4>

⁴ Вж. например: <https://bit.ly/2tNkgOs>

⁵ В контекста на работата термините „алтернативно отглеждане“ и „отглеждане без клетки“ се използват като синоними, при които е възможно допълнително да се включат подгрупи от видове отглеждане, като например отглеждане в затворени помещения (постеля), отглеждане на открито или биологично отглеждане. Когато е необходимо, ще уточним какъв точно вид развъждане имаме предвид.

(като се вземат предвид селскостопанската икономика, европейската конкуренция, продължителността на преходния период и очакваните субсидии)?

4. Какви са възможностите за подкрепа чрез субсидии за чешките земеделски стопани в контекста на евентуален преход и какво би било въздействието на тази подкрепа върху чешките публични бюджети?

Авторите смятат, че резултатите, представени въз основа на емпиричен анализ на наличните данни в тази теза, ще послужат като подходящ източник на информация за информираното решение на чешките законодатели относно по-нататъшната съдба на търговското производство на яйца в Чешката република. Ето защо, в името на максималната обективност, всички фактически и емпирични изявления в тази работа ще бъдат правилно идентифицирани от оригиналните източници и в същото време в тази работа ще се предпочитат такива източници, които лесно се намират онлайн, така че всички данни да могат да бъдат проверени независимо. Ако някои от твърденията или фактите изглеждат недостатъчен източник за читателя, предлагаме възможност да се свържете с нас по всяко време, за да изясним въпроса.⁶

НАСТОЯЩО СЪСТОЯНИЕ

А) Брой на кокошките носачки в Чешката република, обем на производството на яйца и начин на отглеждане

Според последните статистически данни на Чешката статистическа служба за 2019 г. през тази година в Чешката република е имало средно 9,44 милиона кокошки носачки, от които 5,26 милиона в търговския селскостопански сектор и 4,18 милиона в домашното развъждане. Тези кокошки носачки са произвели приблизително 2,362 милиона яйца през дадена година, от които 1,609 милиона са произведени в селскостопанския сектор и 753 милиона в домашните стопанства. В резултат на това кокошките в селскостопанския сектор произвеждат средно 306 яйца годишно, докато кокошките в домакинството произвеждат 180 яйца. За целите на настоящия анализ са от значение само цифрите от търговските стопанства (тъй като търговските стопанства са тези, които биха били засегнати от всяка законодателна намеса) и е необходимо да се прави разграничение между тези статистически данни. Следователно, освен ако не е посочено друго, този анализ ще продължи да работи само с данни за търговския сектор.

Таблица 2: Кокоши яйца за консумация през 2019 г., включително прогнозирано снасяне в домакинствата

Yield of eggs for consumption in 2019, including households estimates

	Měřicí jednotka	Zemědělský sektor Agricultural sector	Odhad za domácnosti Households estimate	Celkem Total	Unit	
a	b	1	2	3	c	d
Průměrný stav nosnic	ks	5 259 592	4 181 003	9 440 595	head	Average number of laying hens
Celková snáška konzumních vajec	tis. ks	1 608 924	752 581	2 361 505	thous. pcs	Yield of eggs for consumption
Průměrná snáška vajec na nosnici	ks	305,9	180,0	250,1	pcs	Average egg yield per laying hen

Източник: ČSÚ⁷

Интересна особеност на статистиката е, че броят на кокошките носачки в търговското развъждане е отбелязал относително значителен стабилен растеж от 2012 г. насам, когато влезе в сила последното изменение на законодателството относно метода за развъждане⁸, а през 2019

⁶ Лице за контакт: Д-р инж. Ondřej Částek, доктор на науките, електронна поща: Ondrej.Castek@econ.muni.cz

⁷ На разположение онлайн на адрес: <https://bit.ly/2SI1yAg>

⁸ Това ще бъде разгледано в текста по-долу.

г. броят на тези кокошки е надхвърлил прага от пет милиона, стойността, която чешките развъдни стопанства последно са докладвали през 2009 г.

Фигура 1: Брой кокошки носачки за разплод с търговска цел в чешката република

Източник: Вж. приложение 1, Самообработка

Що се отнася до броя на отглежданите кокошки носачки, в миналото икономическата криза засегна селскостопанския сектор много повече от промяната в европейското законодателство през 2012 г., която имаше значително по-незначителен и краткосрочен ефект.

Самодостатъчността на Чешката република по отношение на производството на яйца достигна 86,6% през 2019 г., което е с 0,9% повече в сравнение с предходната година – стойност, която е стабилна през последните години (от 2012 г. насам тя варира между 78% и 87%), и може да се твърди, че по-голямата част от чешкото производство се консумира и в Чешката република (износът е относително незначителна стока и представлява по-малко от 10% от общото производство, или 15% от търговското производство, ако се вземе предвид логичното съображение, че производството на яйца в домашните ферми остава абсолютно мнозинство в Чешката република). Разликата между чешкото производство и потребление се компенсира от вноса, главно от Полша (около 58% от вноса), Латвия, Словакия и Германия⁹. Въпреки че може да се каже, че съотношението на чешката самодостатъчност е спаднало от около 100% на 80% от 1993 г. насам, следва също така да се добави, че в допълнение към намаляването на броя на кокошките носачки в търговското развъждане, намаляването на производството за самоизхранване (с повече от 50%) също е основен фактор за това явление.¹⁰

Що се отнася до метода на отглеждане¹¹, приблизително 77% от кокошките носачки за разплод с търговска цел в Чешката република се намират в т.нар. стопанства с уголемени клетки, 23% – в закрити стопанства без клетки и 1 % – в други алтернативни стопанства. Уголемените клетки са минималният стандарт, който трябва да се спазва от производителите

⁹ Източник: <https://bit.ly/2Kzrris>, стр. 16

¹⁰ Източник за параграфа: виж приложение 1

¹¹ Източник за параграфа: данни, предоставени от Централния регистър на птиците

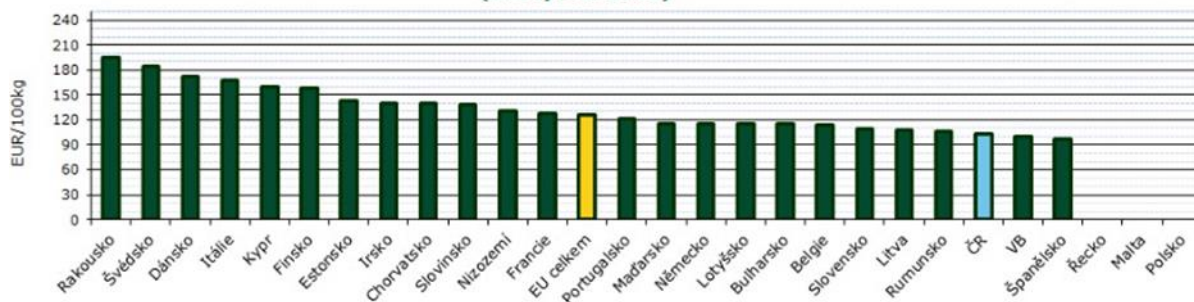
на яйца¹² от 2012 г. насам, докато по-малките клетки не са разрешени съгласно действащото европейско законодателство. Следователно за по-нататъшен анализ е целесъобразно да се вземе предвид, че 23% от производството на яйца с търговска цел в Чешката република (т.е. условия на живот за около 1,2 милиона кокошки носачки) вече отговаря (или дори надвишава) стандартите, към които се стреми предложеното законодателство.

А) ТЕКУЩО СРАВНЕНИЕ НА ЧЕШКАТА РЕПУБЛИКА И ЕС¹³

Ако сравним дела на клетките с други държави и средния за ЕС, може да се каже, че броят на кокошките носачки в клетки в Чешката република е значително над средния за ЕС и достига една от най-високите стойности в рамките на ЕС (само Португалия, Литва и Малта показват значително по-висок брой, а по-голямата част от източноевропейските държави са сравними). В държавите на произход от ЕС-15 само Португалия има по-голям дял клетки, а в други държави делът на тези кокошки носачки е много по-малък. Германия, Австрия, Дания, Нидерландия, Швеция и Люксембург представляват по-малко от 20% от кокошките, отглеждани в клетки, докато в горепосочените държави се наблюдава постоянен спад на дела на кокошките, отглеждани в клетки, например в Германия и Австрия поради пълната им забрана.

Интересно е също така да се отбележи, че Германия, която към 2018 г. е имала само 6,5% от кокошките носачки в клетки, е и вторият по големина производител на яйца в Европа (след Франция) с около 53,5 милиона кокошки носачки и 13% от общоевропейското производство на яйца, докато средната цена на германските яйца е била под средната за ЕС в средата на 2018 г. и само с около 15% по-висока от цената на чешките яйца¹⁴, което е доста изненадващ факт предвид приблизително една трета по-високото равнище на цените в Германия в сравнение с Чешката република¹⁵ и следователно може да се твърди, че по отношение на покупателната способност германските яйца са по-евтини от чешките яйца.

Фигура 2: Развитие на цената на яйцата в категории средно тегло l и m в ЕС
 Vývoj cen vajec průměru hmotnostních kategorií L a M v zemích EU
 (37. týden 2019)

Источник: SZIF16

Освен това, ако сравним средната цена на яйцата за даден период в ЕС, откриваме, че най-скъпите яйца могат да бъдат закупени в Австрия в средата на 2019 г., докато яйцата в

¹² Разликата между старите и новите (уголемени) клетки е главно по размер. В старите клетки кокошките се отглеждат на 550 квадратни сантиметра на птица, а от 2012 г. имат място да се движат на 750 квадратни сантиметра на птица. Разликата е 200 квадратни сантиметра, което по същество е правоъгълна площ със страни от 20 x 10 сантиметра. Броят на кокошките в уголемени клетки варира, с 15-30 кокошки на клетка. Клетките също са новооборудвани със следните приспособления, които включват: област – плоча с ронлив материал, която да се използва за гребане, полагаане на гнезда – пространство, оборудвано с мека възглавница, за да се даде на кокошките носачки известно уединение за снасяне на яйца. Част от новия дизайн на клетката също са кацалки или пръти, а на ръба на клетката след това метални плочи с малки дупки, предназначени да остъргват и скъсват ноктите, така че да не прерастват. Всяко пиле има достъп до два поилки. (източник: <https://bit.ly/2FvqhSF>)

¹³ Данните в следващите точки се основават на данни от Европейската статистическа служба за 2018 г. (данните за 2019 г. все още не са налични към момента на изготвяне на настоящия анализ) и са достъпни на <https://bit.ly/2BCVbXy>. Вж. също графично приложение 2.

¹⁴ Източник виж изображението по-долу

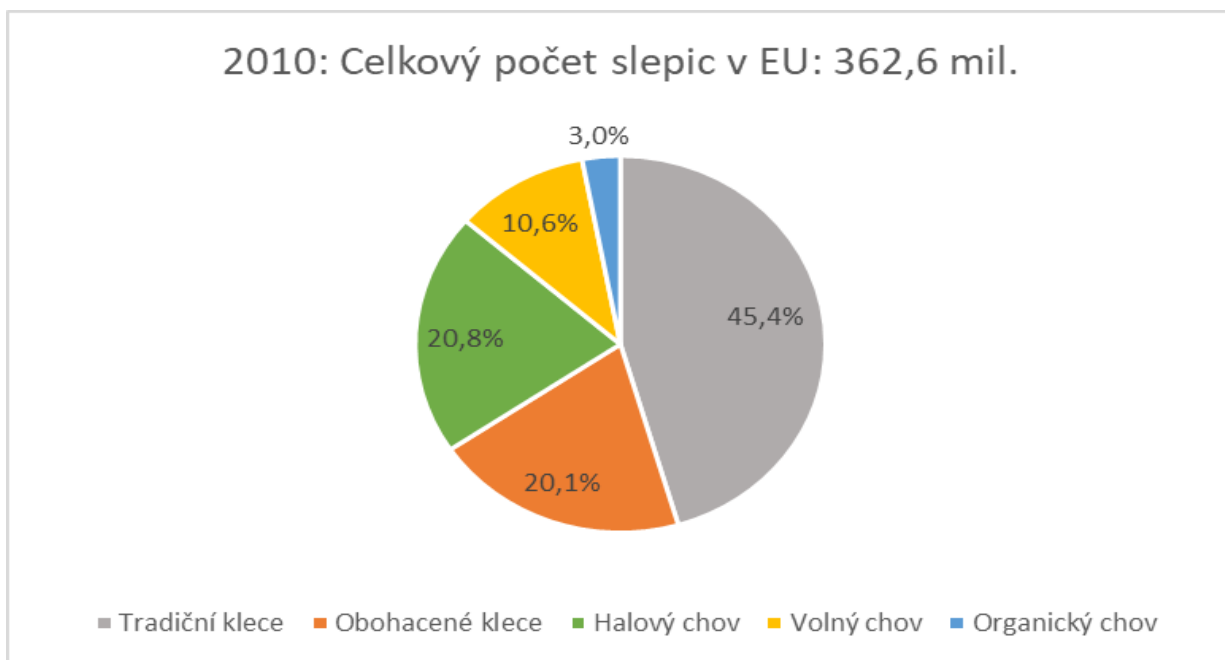
¹⁵ Източник: <https://bit.ly/2Czk7iI>

Обединеното кралство (където дори стопанствата за свободно отглеждане преобладават¹⁶) са сред най-евтините.¹⁷ Следователно може да се заключи, че корелацията между метода на отглеждане на кокошките носачки и цената на яйцата не е много силна и в крайната цена ще влязат други, по-силни променливи. Това ни води до заключението, че целият въпрос за ценообразуването на яйцата следва да се разглежда като многофакторен въпрос и въпреки че е емпирично обосновано (както ще представим по-долу), че методът на отглеждане на кокошки носачки влияе върху производствената цена на яйцата, не може ясно да се заяви, че методът на отглеждане е ключов определящ фактор за крайната цена на яйцата за потребителите.

А) Развитие в ЕС през периода 2010 – 2018 г.

Цялостното развитие на броя на кокошките в ЕС от 2010 г. насам, т.е. за период, който включва както забраната за използване на традиционни клетки на територията на Съюза от 2012 г. насам, така и цялостното преминаване на някои от горепосочените държави към отглеждане изцяло без клетки, също предлага интересна перспектива:

Фигура 3: Общ брой кокошки носачки в ЕС през 2010 г.

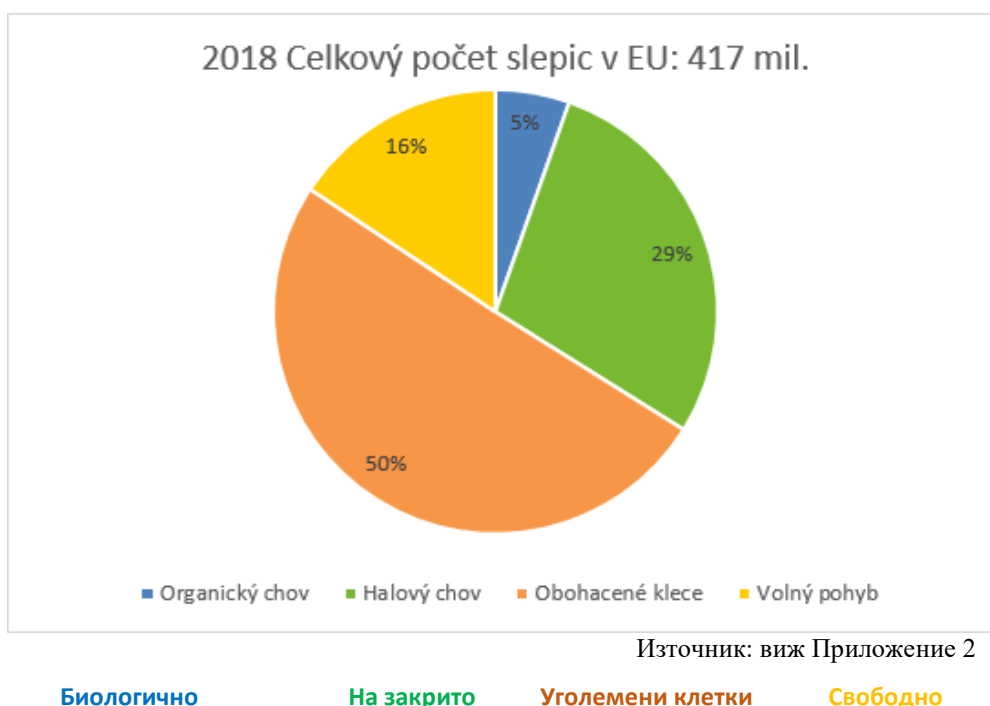
Източник: <https://bit.ly/2YWBT92>

Малки клетки Уголемени клетки На закрито Свободно Биологично

¹⁶ <https://bit.ly/2BCVbXy>, вж. също приложение 2

¹⁷ на разположение онлайн на адрес: <https://bit.ly/38nzFnL>

Графика 4: Общ брой кокошки носачки в ЕС през 2018 г.

Горепосочените данни показват, че въпреки цялостния преход към уголемени клетки общият брой на кокошките носачки в ЕС се е увеличил с почти 55 милиона, или почти 15%, през периода. В същото време се наблюдава постоянно увеличение на алтернативните системи и по този начин значително намаляване на производството на яйца от ферми в клетки от 65,5% през 2010 г. до 50% осем години по-късно.

Значително увеличение на броя на кокошките носачки се наблюдава в различните държави. Таблицата по-долу показва развитието на броя на кокошките носачки (хиляди кокошки) в петте избрани държави от ЕС, които са преминали през най-значителния преход през даден период – от конвенционални клетки към стопанства без клетки¹⁸:

Таблица 3: Развитие на броя на кокошките носачки (хиляди бройки) в петте избрани държави от ЕС

Държава	2010 г.	2018 г.	Дял 2010–2018 г.	Дял в %
Германия	41 729	53 488	11 759	28%
Нидерландия	33 448	33 003	-445	-1%
Швеция	6 519	8 679	2 160	33%
Австрия	5 591	6 843	1 252	22%
Дания	3 461	4 867	1 406	41%

Източник: Вж. бележка¹⁹.

За всички държави с изключение на Нидерландия се наблюдава увеличение на броя на кокошките носачки над средното за ЕС както в абсолютно, така и в процентно изражение, а

¹⁸ От съображения за изчерпателност следва да се добави, че освен петте държави в таблицата, в Люксембург също се наблюдава подобно значително намаление на броя на кокошките в клетки през периода. В случая с Люксембург обаче това е незначителен размер на производството и следователно непредставителен пример.

¹⁹ Източник: <https://bit.ly/2ScqCxc> и таблица 2

общият растеж на кокошките носачки в тези държави от почти 15,5 милиона броя представлява почти 30% от общия растеж в ЕС. Освен това Германия, Швеция и Австрия са сред 10-те държави от ЕС с най-висок абсолютен ръст на кокошките носачки за същия период.

От съображения за изчерпателност следва да се добави, че за да се запази същият обем на производство на яйца в системите на закрито, както в клетките, общият брой на кокошките носачки следва да се увеличи с около 3–4 %, като по този начин се компенсира загубата на средна стойност на снасянето на яйца при промени в отглеждането.²⁰ Поради това е целесъобразно броят на кокошките носачки да се обвърже с развитието на общото производство на яйца в страната. Публично достъпните статистически данни на Европейския съюз обаче предлагат такива данни само за държавите с най-високо производство на яйца, сред които само първите три (стойност в хиляди тонове) са сред избраните по-горе държави:

Таблица 4: Общо производство на яйца (в хиляди тона) в Германия, Нидерландия и Швеция

Държава	2010	2018	Делта 2010— 2018 г.	Делта в %
Германия	793	906	113	14,2 %
Нидерландия	713	703	-10	-1,4 %
Швеция	111	141	30	27,0 %

Източник: Вж. бележка²¹.

Данните показват, че развитието на общото производство на яйца е в по-голяма или по-малка степен свързано с развитието на броя на кокошките носачки и, с изключение на Нидерландия, където производството е спаднало съвсем слабо и следователно може да се каже, че е в застой, може да се наблюдава ясно увеличение на производството на яйца в разглежданите държави.

Разбира се, не е възможно да се направят подробни заключения от такъв анализ, тъй като връзката между броя на кокошките носачки и общото производство на яйца не е връзка с перфектна зависимост²², но като цяло може да се твърди, че в държавите, които са преминали през преход без клетки през разглеждания период, не е имало значителен спад в производствения им капацитет в контекста на целия ЕС, но може да се каже обратното, с изключение на Нидерландия. Безпрецедентен е случаят с Германия, която през периода представляват над 20% от общия ръст на кокошките носачки в ЕС и освен това увеличават дела си на европейския пазар на яйца, продавани като цяло, от 9,1% през 2010 г. на 13% през 2018 г.²³ Освен това подобен значителен растеж може да се наблюдава и в случая с Швеция (въпреки че тук говорим за много по-малък пазар) и може да се предположи, че Австрия и Дания също са постигнали сходни резултати.

²⁰ Вж. например <https://bit.ly/2CDQIU5>. Необходимо е също така да се вземе предвид фактът, че въпросните държави често увеличават производството и в свободните и биологичните стопанства, където средният годишен брой на кокошките носачки е като процент по-нисък от споменатите 3–4 %, което описва разликата между снасянето в уголемени клетки и отглеждането на закрито.

²¹ Източник: <https://bit.ly/2ScqCxc>, <https://bit.ly/2BCVbXy> и <https://bit.ly/2tLHJQ2>

²² Много други фактори влизат в тази връзка, като например икономии от мащаба, вид отглеждане без клетки, ценообразуване и влияние на премиум (особено биологични) продукти, потребителско търсене и много други.

²³ Източник: <https://bit.ly/2YWBT92> и <https://bit.ly/2BCVbXy>

ОБЕМ НА ПРОИЗВОДСТВОТО, ЗАСЕГНАТО ОТ ЗАКОНОДАТЕЛНАТА ЗАБРАНА

Както представихме в последната глава, според най-актуалните налични данни (данни за 2019 г.) в Чешката република общо **77% от кокошките носачки за разплод с търговска цел се отглеждат в уголемени клетки и в същото време по-голямата част от чешкото производство се консумира в Чешката република.** Тази втора констатация е много важна, за да се оцени въздействието, което развитието на пазара ще окаже върху чешките производители, което ще се осъществи независимо от намесата на държавата.

Понастоящем повечето местни вериги за търговия на дребно обещаха напълно да спрат да предлагат яйца от кокошки в клетки в магазините си до 2025 г. До февруари 2020 г. тези ангажименти бяха потвърдени от²⁴ Tesco, Globus, Albert, Lidl, Kaufland, Penny Market, Billa, Makro, COOP, Rohlik.cz и Košík.cz (последните две дружества спряха да продават яйца в клетки през 2019 г.), които заедно представляват над 90% от размера на пазара на дребно в Чешката република, без веригите, които не предлагат яйца в своя асортимент (напр. веригата GECO, която е съсредоточена върху продажбите на тютюн, или веригите дрогерии Solvent и dm)²⁵.

Тъй като понастоящем няма подробни статистически данни за това къде чешките производители доставят яйцата си в Чешката република, се свързахме директно с конкретни вериги с искане за информация за това колко яйца от клетъчни ферми продават средно в магазините си годишно и колко от тези яйца идват от чешки доставчици. От осемте вериги, с които беше осъществен контакт, получихме общо шест отговора; екстраполирахме данни от другите две вериги въз основа на общия оборот на веригата на чешкия пазар²⁶. В същото време в някои случаи данните бяха предоставени само с увереността, че ще бъдат част от статистическите данни в голям обем, а не поотделно, а в някои случаи бяха предоставени само данни за общите продажби на яйца, без информация за страната на произход. В този случай се опитахме да намерим дадените съотношения на чешкото спрямо чуждестранното производство от предишните изрази на дадените вериги²⁷ или определихме консервативно съотношение от 7:3 за чешкото производство.

Въз основа на предоставените данни може да се твърди, че проверените вериги са продали около 800 – 820 милиона яйца през 2017 г. (данните за 2018 г. все още не са били налични за повечето вериги по време на проучването), от които 570 – 590 милиона са били продажби от чешки доставчици с клетки. Ако сравним тази цифра с общата продукция на яйца в селскостопанския сектор в Чешката република през 2017 г. в размер на 1 469 милиона броя²⁸, стигаме до заключението, че това представлява около 40% от производството на чешки земеделски стопани или около 45% от настоящото чешко търговско производство на яйца от стопанства в клетки.

Следва обаче да се добави, че тази цифра обхваща само продажбите на яйца на парче, най-вече с размери М и L, и само в търговските вериги (т.е. не включва например електронните магазини). В допълнение към тези яйца значителна част от производството отива и при производителите на храни, които използват яйца за производството на своите продукти под формата на цели яйца или яйчни продукти, например т.нар. яйчен меланж²⁹, сушени яйца и т.н. Като се има предвид освен това, че: А) извън веригите за търговия на дребно закупуването на яйца от ферми в клетки са се ангажирали да спрат и редица големи производители на храни (напр. Mondelez, Nestlé, Dr. Oetker, Mars, Danone, Unilever, Subway или Mr. Бейкър)³⁰; Б) Част

²⁴ Източници, например: <https://bit.ly/2UXBSQ4>, <https://bit.ly/2Uiqzoq>, <https://bit.ly/2YgGiUd>

²⁵ Източник: <https://bit.ly/2CM6Cwn>

²⁶ Източник: Пак там.

²⁷ Напр. <https://bit.ly/2FfgM5y> и <https://bit.ly/2TT3wB4>

²⁸ Източник: <https://bit.ly/2HbHgFj>

²⁹ Яйчният меланж представлява технологично обработени яйца, които са били обелени и в повечето случаи пастъризирани. Технологичният процес на приготвяне на яйчен меланж включва разбиване на яйцата от черупките им, филтриране, пастъризиране и пълнене в контейнери.

³⁰ Пълният списък може да бъде намерен на адрес <https://bit.ly/2HJRnrV> и <https://bit.ly/2OJMW24>

от производството е засегнато непряко от корпоративни задължения³¹, тогава може да се твърди, дори и с консервативна логика, че най-малко още 10% от производството на яйца в клетки ще бъдат засегнати от корпоративни задължения на местни дружества извън ангажиментите, поети от дружествата за търговия на дребно.

Друго значително влияние, което трябва да се вземе предвид, е **експортната част от производството**, т.е. около 15% от цялото търговско производство (вж. предишната глава). Според данните за първите три тримесечия на 2019 г. износет на яйца представлява около 58,7% от обема на износа на яйца за люпене, около 31,8% за яйца за консумация, особено пресни яйца, и около 9,5% за яйчни маси.³² По отношение на местоназначенията по-голямата част от износа на яйца за люпене е за Русия, докато яйцата за консумация и яйчните маси са почти изключително за държавите от ЕС, по-специално Словакия, Германия, Полша и Австрия³³. От предходните развития в контекста на корпоративните ангажименти следва, че в повечето случаи дружествата, които са поели такъв ангажимент в Чешката република, логично прилагат този ангажимент към цяла Централна Европа, т.е. към територията, на която е насочен по-голямата част от чешкия износ на яйца, различни от яйца за люпене³⁴. Следователно чрез комбиниране на горепосочените данни и допускания може да се приеме, че корпоративните ангажименти ще засегнат най-малко една четвърт до една трета от износа, т.е. около 5% от общото търговско производство от клетки³⁵.

В следната таблица е обобщен размерът на продукцията, засегната от корпоративните задължения:

Таблица 5: Производство, засегнато от корпоративни задължения

Заглавие на влиянието	Ниво на въздействие (%) от общото местно производство на яйца от клетки
Корпоративни пасиви — непрофесионални клиенти	45%
Корпоративни пасиви — Други ^(A)	10%
Корпоративни пасиви — в чужбина	5%
Общо	60%

(A)³⁶

Следователно горепосоченото води до заключението, че евентуална законодателна забрана за отглеждане в клетки в Чешката република ще засегне максимум 40% от кокошките носачки, отглеждани по този начин, или максимум 31% от всички кокошки носачки, отглеждани в Чешката република в търговски стопанства, тъй като най-малко 60% от производството ще трябва да бъде преобразувано във ферми за кокошки без клетки от чешките производители като част от развитието на пазара.

³¹ Търговците на дребно продават яйца с размери М и L почти изключително в своите магазини. Всяка кокошка носачка обаче произвежда в допълнение към тези яйца малък процент по-малки (S), по-големи (XL), некачествени или по друг начин нестандартни яйца, които почти не се продават в обикновените магазини. След това такива яйца се превръщат в яйчни продукти, но те също са неразделна част от логиката на всеки развъдник. В зависимост от качеството на производството тези случаи представляват около 3 – 6 % от общия добив на яйца. Вж.: <https://bit.ly/2UrnfrQ>, стр. 48

³² Източник: <https://bit.ly/37MEarq>

³³ Източник: <https://bit.ly/37MEarq>

³⁴ Вж. например <https://bit.ly/2P4yIYr>; <https://bit.ly/2IqknV6>

³⁵ В същото време възможността за замяна на яйцата, внасяни в Чешката република от чужбина, е отворена и за чешките производители в резултат на корпоративни ангажименти, тъй като те идват предимно от държава, в която все още преобладава отглеждането на домашни птици в клетки (особено Полша). Тази „дупка на пазара“, която ще трябва да бъде запълнена, е до 4 пъти по-голяма по отношение на обема, отколкото възможностите, загубени от износа.

³⁶ (A) – Приблизителна оценка

ПРОГНОЗНИ РАЗХОДИ ЗА ПРЕХОД (СТРОИТЕЛСТВО) НА СТОПАНСТВОТА

Финансовите аспекти на евентуален преход могат да бъдат опростени в два основни въпроса, които ще разгледаме в следващите три глави.

Първият аспект е въпросът за фондовете за капиталови инвестиции, които ще трябва да бъдат изразходвани в началото на прехода за цялостната промяна в условията за отглеждане, и следователно е просто въпрос на „колко ще струва“ и дали чешките земеделски стопани могат да си позволят такъв преход с оглед на цялостното финансово положение, миналите инвестиции, евентуалната подкрепа под формата на субсидии от държавата и ЕС, и фактът, че те ще трябва да извършат значителна част от прехода, независимо от законодателната намеса в резултат на пазарния натиск.

Вторият аспект е общата икономика на стопанствата след прехода, т.е. по-специално икономическата устойчивост на производството и крайната цена на яйцата за потребителите, т.е. въпросът „дали и с колко тази мярка ще направи яйцата по-скъпи?“.

Първоначалната инвестиция, необходима за преобразуването, произтича от цялостната логика на отглеждането като такова и от необходимите инвестиции, по-специално в общия размер на помещенията, предназначени за отглеждане. Самата промяна в технологиите е пропорционална на цените на технологиите за отглеждане в клетки на сравнително скъпи материали (може да се представи като премахване на съществуващите клетки и замяната им със структури и технологии, позволяващи свободно развъждане), но поради факта, че **в отглеждането без клетки логично е възможно да се запази значително по-малък брой кокошки носачки на една и съща площ (вж. фигури 1 и 2 на следващата страница), е необходимо да се инвестира в разширяване на помещенията, за да се поддържа същото количество производство.** В същото време наличните източници са съгласни, че разликата в строителните разходи между обогатено клетъчно отглеждане и извънклетъчно отглеждане от нулата („от зелено поле“) е 30-50% в ущърб на извънклетъчното отглеждане.³⁷

Фигура 1: Кокошки в уголемени клетки

³⁷ Например: <https://bit.ly/2Fx65QD> (стр. 39); <https://bit.ly/2HNICNw>; <https://bit.ly/2CDQIUu>; <https://bit.ly/2FwkzAe>

Фигура 2: Кокошки в неклетъчно отглеждане на закрито (подово)

Съотношението между различните компоненти на цената на капитала между инвестиция в уголемени клетки или отглеждане без клетки с един и същ производствен капацитет може да бъде представено индикативно, както следва (цифрите изразяват съотношението между капиталовата инвестиция в даден компонент за технология с уголемени клетки спрямо инвестицията в даден компонент за отглеждане без клетки на закрито):

Таблица 6: Съотношение между индивидуалните компоненти на капиталовите разходи

	Уголемена клетка	Отглеждане без клетки
Цена на земята	1	2
Сграда	1	2
Оборудване	1	1,3-1,5
Кокошки носачки	1	1,05
Други разходи	1	1,1
Общо съотношение	1	1,3-1,5

Източник: Вж. бележка 38, самоизчисляване

Общата цена на необходимия преход в Чешката република може да бъде изчислена въз основа на обичайните капиталови разходи за единица продукция (един жилищен обект) от данните от производителите на технологии за отглеждане, с които се свързахме за тази цел, нормативните разходи съгласно правилата за предоставяне на субсидии и трансове, които вече са били осъществени в чужбина.

Общите разходи за необходимия преход в Чешката република могат да бъдат оценени на базата на обичайните капиталови разходи за единица продукция (едно хале) от данните от производителите на технологии за отглеждане, с които се свързахме за тази цел, нормативните

разходи според към правилата за предоставяне на субсидии и вече извършени преходи в чужбина.

За да изчислим **порядъка на вероятните разходи за 100% преход** в Чешката република, ние приехме 5,26 милиона кокошки в търговски ферми³⁸ в Чешката република и годишно производство на яйца от търговски ферми от 1,609 милиона яйца, докато намалихме тези стойности с 23%, което съответства на процентната стойност на кокошките носачки, които в момента са извън клетъчните ферми. Освен това добавихме 10% по отношение на по-ниското снасяне на яйца във ферми без клетки (вижте стр. 8), а също и на факта, че се базираме на средни нива на кокошки носачки, докато халетата логично трябва да бъдат подготвени за най-високия им брой в началото на яйцеснасянето³⁹.

В същото време е необходимо да се отчете фактът, че като непряк разход реконструкцията на ферми за кокошки носачки ще изисква реконструкция и на фермите за пилета – подрастващи кокошки носачки, които след излюпването трябва да се отглеждат по същата технология, за да може последващото размножаване да бъде функционално. Въпреки че статистиката на CZSO за броя на домашните птици не включва текущата статистика за броя на пилетата, в следващите изчисления, с цел опростяване, може да се приеме, че броят на пилетата е приблизително една трета от броя на кокошките носачки⁴⁰. Следователно при по-нататъшни изчисления ще се базираме на прогнозния брой от прикл. 4,5 милиона кокошки носачки и 1,5 милиона пилета, които ще бъдат засегнати от прехода.

За да оценим възможно най-точно разходите, ние се свързахме с производителите на технологии и други съответни субекти, работещи в Чешката република, както и въз основа на публичните изявления на представители на Чешко-моравския съюз на птицевъдите и нормативните разходи за животновъден обект според правилата за предоставяне на субсидии от Програмата за развитие на селските райони. От получените данни може да се изведе следното:⁴¹

- Разходите за придобиване на волиерна технология варират от 370 – 500 CZK на хале за кокошки носачки в сравнение с 320 – 450 CZK на хале за уголемени клетки.
- Разходите за изграждане на едно жилищно място за кокошка носачка варират между 290-500 CZK.⁴² В случай на изграждане на ферма „от зелено поле“ могат да се приемат общи разходи от 660 – 1000 CZK на жилищно място.
- При ярките цената на едно жилищно място е приблизително половината от цената на кокошките носачки.
- Когато се използват съществуващи сгради, които са проектирани за клетъчно отглеждане, на една и съща площ могат да се отглеждат 50 – 60% по-малко кокошки в сравнение с отглеждането в клетки, при използване на технология на волиерите.

³⁸ И в двата случая това са данните за 2019 г., представени в началото на доклада.

³⁹ Очакваме компенсация от 4% за по-ниско снасяне и 6% за по-високи състояния в началото на снасяне в сравнение със средното (данните за смъртността варират в различните източници, но обикновено са в проценти, вижте напр. <https://bit.ly/2vz5NpA>)

⁴⁰ Пилетата се зареждат на 17-18 седмици (източник: Управление на наръчника. Cuxhaven: Lohmann Tierzucht GmbH, 2011 г.), периодът на снасяне впоследствие продължава от 11 до 16 месеца (източник: VÝMOLA, Jarmil, Домашни птици във ферми и в малки породи. Jílové u Prahy: Agros, 1994 г., 192 стр. ISBN 80-901100-4-5). Следователно периодът на снасяне е приблизително три пъти по-дълъг от периода на отглеждане на кокошките преди снасянето и следователно е рационално да се приеме, че едно хале за подрастващи може да обслужва три халета за кокошки носачки.

⁴¹ Освен ако не е посочено друго, източникът са данни, предоставени от производителите на технологии Kovobel и Big Dutchman. В същото време тези цифри съответстват в по-голяма или по-малка степен на сумите, които могат да бъдат прочетени от две европейски проучвания на конкретни случаи: 1) Wageningen Economic Research — 26,32 EUR на жилищен обект „на зелено“ (<https://bit.ly/2CdIuoH> — сума на позициите на стр. 41), 2) Хърватия — Luneta — 35,09 EUR на жилищен обект „на зелено“ (<https://bit.ly/2CDQIU5> — включени инвестиционни разходи за сгради, земя, технологии и други)

⁴² Източници: 1) Условия за предоставяне на субсидии по ППСР, 7-ми кръг, код 007, строителни разходи за кокошки носачки (<https://bit.ly/2UTfRom>), 2) данни от производителя на технологии Kovobel

- Много съществуващи сгради са неподходящи за волиерни технологии поради остаряване (лоша вентилация, микроклимат и др.).

Така че, когато вземем предвид 4,5 милиона кокошки носачки и 1,5 милиона ярки в клетки, стигаме до **6 милиона кокошки носачки и ярки, за които трябва да се построят нови халета. От тях около 2 милиона кокошки носачки и 650 000 ярки могат да бъдат настанени в съществуващи сгради, но поради остаряването на сградите намаляваме наполовина тази цифра, като останалите 3,5 милиона кокошки носачки и 1,1 милиона ярки трябва да бъдат настанени в нови сгради.** Като се използват разходите за жилищните обекти, описани по-горе, е възможно да се изчислят **общите разходи за трансформацията в диапазона от 3,1 – 4,6 милиарда CZK.**

Така изчислените разходи са в съответствие с оценката, направена от Czech Television⁴³ в миналото, както и с допускането, че инвестиционните разходи за стопанства без клетки за същия обем на производство са приблизително 1,3 – 1,5 пъти по-високи, отколкото за постигане на същото производство чрез използване на стопанства с уголемени клетки, като се започне от факта, че разходите за **преобразуване в системи с уголемени клетки преди 2012 г. са били приблизително 2,8 млрд. CZK**⁴⁴. От друга страна, оценките, докладвани от чешко-моравския Drubežářská unie (до 6 милиарда чешки крони)⁴⁵, изглеждат, въз основа на проследими източници, значително преувеличени и без съответните фактически доказателства.

Необходимо е също така да се вземат предвид фактите, посочени в предходната глава, а именно, че най-малко 60% от стопанствата ще трябва да бъдат преобразувани в стопанства без клетки в резултат на промени в търсенето, независимо от законодателната намеса на държавата. **Преобразувани в цифри, това означава, че преките разходи за евентуална забрана на отглеждането в клетки биха били от порядъка на 1,2 – 1,8 млрд. CZK.**

Не на последно място е необходимо да се вземе предвид **15-годишният жизнен цикъл на съществуващите технологии** за отглеждане в клетки⁴⁶ и свързаният с това факт, че **около 2027 г. чешките производители ще трябва да изразходват значителни ресурси за тяхното подновяване**, дори ако искат да продължат отглеждането в клетки. Като се използват горепосочените разходи за технологии за отглеждане в клетки⁴⁷, **това би възлязло на приблизително 1,6 – 2,3 милиарда CZK, които ще трябва да бъдат инвестирани в замяната им, ако не се осъществи преход.**

Следователно може да се заключи, че преходът ще представлява увеличени разходи в диапазона от 1,5 до 2,3 милиарда крони за чешките производители в сравнение с опцията за обновяване на технологиите за клетки, от които само 600 до 950 милиона крони могат да се считат за пряка последица от законодателна забрана, която кореспондира с идеята за около два месеца разходи на държавния бюджет за отстъпки за билети за деца, младежи и възрастни хора.

ИКОНОМИКА НА ОТГЛЕЖДАНЕТО БЕЗ КЛЕТКИ В ЧЕШКАТА СРЕДА

А) КАПИТАЛОВА ИНТЕНЗИВНОСТ НА ПРЕХОДА

За следващия анализ е използван списъкът на производителите на яйца на уебсайта на Чешко-Моравския съюз на птицевъдите⁴⁸, който беше сравнен и евентуално допълнен със списък на членовете на Съюза, отглеждащи домашни птици носачки⁴⁹. За тези производители

⁴³ Източник: <https://bit.ly/2TUK0V0>

⁴⁴ Източник: <https://bit.ly/2JBRffl>

⁴⁵ Представено от Gabriela Dlouhá по чешката телевизия (<https://bit.ly/2TUK0V0>)

⁴⁶ Източник: данни от производители на технологии, вж. също напр. <https://bit.ly/31Ds0yZ>, стр. 15

⁴⁷ Тук отново разчитаме на увеличение на броя на кокошките носачки с 6% в сравнение със средните условия - вж. бележката. 44

⁴⁸ Източник: <https://bit.ly/2UP7g36>

⁴⁹ Източник: <https://bit.ly/2FvminY>

на яйца се опитахме да намерим най-новите публикувани финансови отчети за периода 2015 – 2018⁵⁰ и включихме в анализа всички онези предприятия, чиито финансови отчети бяха намерени и които съдържат пълна счетоводна информация, т.е. публикувания баланс и печалба и отчет за загубата, както и приложение към финансовите отчети. Общият брой на субектите е 25, а пълният списък може да бъде намерен в приложение 3 към настоящия доклад.

Основните показатели, които наблюдавахме за всяко от дружествата, бяха следните:

1. Приходи за дадения период – Те показват общия размер на фирмата, а в съчетание с икономическия резултат и процентната рентабилност на фирмата.

2. Оперативна печалба – Показва рентабилността на компанията от нормални операции, т.е. коригирана за по-малко стандартни финансови операции.

3. Амортизация на дълготрайни активи – Посочват извършени в миналото капиталови разходи, които макар и включени в икономическия резултат, нямат паричен ефект. (Тоест, компания с голяма амортизация може да бъде оперативно нерентабилна, но все пак да генерира положителен паричен поток).

4. Печалба преди данъчно облагане – Оперативна печалба + по-редки и нестандартни операции.

5. Съответни дългосрочни пасиви – Те показват задължениостта на компанията от заеми за финансиране на минали инвестиции.

От наличните данни е възможно да се види следното⁵¹:

- Компаниите в момента са в много стабилно състояние.
- Общият оперативен резултат на наблюдаваните компании за 2018 г. е около 992 милиона крони, резултатът преди данъчно облагане е 620 милиона крони, което е малко по-малко, отколкото през рекордната 2017 г., но все още почти два пъти повече от 2016 г.

С изключение на три дружества, всички те са постигнали положителни резултати със средна оперативна печалба от 24,8 млн. CZK (предходна година: 30,3 млн. CZK). Средният оперативен марж на компаниите е 10%. Въпреки че трябва да се каже, че много компании имат производство на яйца само като една от няколкото области на своята дейност, повечето компании са в състояние да произвеждат относително стабилни и високи печалби за своите собственици и акционери.

В края на 2018 г. проверените дружества са отчетели съответни дългосрочни задължения от средно 39,4 милиона със среден падеж от три до пет години. Дългосрочните задължения са в низходяща тенденция. Това може да бъде изплащането на банкови задължения за инвестиции, които са били необходими през 2012 г., когато законодателството беше променено. Тези дългосрочни задължения не следва да бъдат трудни за погасяване за дружествата, средният срок за погасяване на дългосрочните задължения, като се използват реализираните печалби, е 11 години, но той е изкривен от компанията Вема Хрудим, която отчете печалба от едва 200 хил. през 2018 г. с дългосрочни задължения от 35 млн. Следователно средната стойност от 2,8 години е по-показателна. По този начин, при правилно планиране на управлението, компаниите в абсолютното мнозинство от случаите, няма да имат проблем да достигнат до нов кръг на дългово финансиране в периода около 2025 г., когато е необходимо (в някои случаи финансовите отчети показват възможността за финансиране на нови инвестиционни дейности от собствени средства).

През 2018 г. дружествата са отписали 463 млн. CZK под формата на разходи за амортизация, докато средният период на амортизация на активите е 5-12 години. Общата амортизация се е увеличила с около 77 милиона в сравнение с миналата година. За по-дълъг период от време се амортизират само конструкции и сгради. Така инвестиционните разходи,

⁵⁰ Повечето от тях са публично достъпни чрез www.justice.cz

⁵¹ Следните параграфи са извлечени от данните, публикувани изцяло в приложение 3 към настоящата работа.

свързани с реконструкцията на фермите през 2012 г., ще бъдат отписани най-късно до 2024 г., а икономическият им живот ще изтече преди евентуалното влизане в сила на новото законодателство. Единственото изключение са всички новопостроени структури, халета и сгради, които въпреки това могат да бъдат икономично използвани дори и при безклетъчно отглеждане.

По този начин, въз основа на наличните счетоводни данни, може недвусмислено да се заяви, че **инвестициите в птицеферми, направени до 2012 г., по никакъв начин няма да окажат отрицателно въздействие върху селскостопанската икономика след 2025/2027 г. и дружествата ще могат икономически да инвестират в нови технологии през този период, често дори като използват собствен капитал.** Когато това няма да е възможно, компаниите имат достатъчно време да изплатят съществуващите заеми и да се подготвят за възможността за дългово финансиране под формата например на нови заеми, докато като цяло може да се твърди, че колкото по-голяма е дадена компания, толкова е по-способна финансово да участва в прехода със собствени средства. Размерът на ресурсите, необходими за прехода (т.е. 3,1 – 4,6 милиарда крони) също не се отклонява значително от способността на компаниите да набавят капитал в този размер, дори в случай на необходимост от дългово финансиране (т.е. поради липса на собствени средства), както ние разработваме по-подробно на следващите страници (функционираща оперативна икономика на развъждането плюс възможност за субсидия до прогнозна сума до 50% от допустимите разходи).

Не на последно място е необходимо да се вземе предвид вече споменатия факт, че **самото технологично оборудване на обогатените клетки има очакван живот от около 15 години, след което е необходимо да се разчита на обновяване на технологичното оборудване.** Следователно, ако повечето обогатени клетки са пуснати в експлоатация между 2010 – 2012 г. в резултат на забраната за умалените клетки през 2012 г., **компаниите ще бъдат изправени пред необходимостта да ги подновят през периода 2025 – 2027 г., което е в съответствие с периодите на амортизация (предимно 10 – 12 години),** които компаниите използват за своите активи. Следователно може да се заключи със значителна сигурност, че **вътрешните икономики на компаниите разчитат на необходимостта от по-големи капиталови разходи през този период и всяка законодателна намеса, насочена към 2027 г., по принцип няма да наруши това планиране.**

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на земеделието и храните

Център за оценка на риска
по хранителната верига

Таблица 7: Сравнение на основните показатели за чешките производители на яйца в периода 2015 – 2018 г.

Средна стойност за Година	Продажби	Консумация на енергия	Разходи за персонал	Оперативна печалба/загуба	Амортизация	ЕВИДТА	Оперативен марж в %	Печалба или загуба преди данъчно облагане	НВ като % от продажбите	Съответни дългосрочни ангажменти	Погасяване на дългосрочни задължения, произтичащи от НВ
2015 г.	298 078 CZK	249 613 CZK	32 099 CZK	11 016 CZK	13 438 чешки крони	24 454 чешки крони	5%	9 425 чешки крони	4%	47 939 CZK	2
2016 г.	306 958 CZK	259 005 CZK	33 799 CZK	14 598 CZK	13 465 чешки крони	28 063 чешки крони	5%	13 444 чешки крони	4%	54 881 CZK	9
2017 г.	330 296 CZK	273 846 CZK	37 359 CZK	30 397 CZK	15 501 CZK	45 899 CZK	10%	27 962 CZK	9%	35 715 CZK	3
2018 г.	309 760 CZK	264 156 CZK	38 427 чешки крони	24 820 чешки крони	18 559 чешки крони	43 379 чешки крони	10%	15 106 чешки крони	6%	39 390 CZK	11

Б) ОПЕРАТИВНА (ЕКСПЛОАТАЦИОННА) ИКОНОМИКА НА ЖИВОТНОВЪДНИТЕ СТОПАНСТВА

Оперативната икономика на стопанствата и разликата в разходите за производство на яйца от различните видове стопанства са много добре обхванати в научната литература и редица статии по тази тема могат да бъдат намерени както в научната литература, така и в онлайн източници. Що се отнася до производствените разходи на стопанствата без клетки, те могат да бъдат изведени от наличните данни, за които се отнасят.⁵² Статистическите данни за разходите за селскостопански стоки, произведени и редовно публикувани от Института за аграрна икономика и информация (ÚZEI), показват разходите за едно яйце без амортизация в размер на 1,45 CZK на яйце.⁵³ За стопанствата без клетки се приема увеличение на производствените разходи от 7 до 15 халера на яйце.

Що се отнася до инвестиционните разходи, за по-голяма простота, нека приемем период на амортизация от 10 години и кредитно финансиране при годишна лихва от приблизително 5%.⁵⁴ Ако започнем от средния брой кокошки носачки във ферми с клетки (4,05 милиона) и средната годишна кокошка носачка (306 яйца), приемаме 12,4 милиарда яйца, снесени за 10 години. С очакваното увеличение на общите инвестиционни разходи поради прехода от порядъка на 1,5 до 2,3 милиарда крони и прибл. 5% лихва, може да се изчисли, че тези увеличени разходи ще се отразят в увеличение на цената на едно яйце с 15 до 24 халера.

Като се вземат предвид инвестиционните и производствените разходи, може да се заключи, че в резултат на прехода производствената цена на едно яйце ще се увеличи с около 20 до 40 халера. Наличните казуси от други европейски страни също съответстват на тази оценка⁵⁵, както и многократните медийни изявления на президента на Чешко-моравския съюз на птицевъдите Габриела Длухе⁵⁶ и самите производители, които наскоро възстановиха своите ферми⁵⁷.

Поради това е възможно да се отбележи като погрешно разсъждението, че евентуално 100% преминаване към безклетъчно производство би означавало значително увеличение на цената на яйцата. Текущата ценова разлика между обикновените яйца и алтернативното предложение (яйца от подово, БИО яйца и др.) се влияе значително от ценовия марж, който особено големите вериги взимат за такива продукти, тъй като ги считат за т. нар. премиум продукт⁵⁸. С преминаването към безклетъчно производство, такива яйца ще станат редовен продукт поради липсата на по-евтина алтернатива и ще възприемат логиката на ценообразуване на сегашното предлагане на обикновени (клетъчни) яйца. Дори и производителите, и търговските вериги да прехвърлят

⁵² Източници: напр. 1) списание *Drůbežář* 2/2018 - Въздействието на жилищната система върху благосъстоянието и производителността на кокошките носачки, 2) *Agronormativy* - <https://bit.ly/2HkC8TZ>

⁵³ Източник: <https://bit.ly/39yFf6F>

⁵⁴ За сравнение, през 2017 г. най-голямото земеделско стопанство *Agrofert* е заемало средно 3,4 % годишно (източник: <https://bit.ly/3bIvzZ7>). В същото време най-актуалната стойност на дългосрочните разходи по кредитите за нефинансови предприятия, отчетена от Чешката национална банка, е 3,37 % през декември 2019 г. (източник: <https://bit.ly/3bMdSb4>).

⁵⁵ Вж. например: *Wageningen Economic Research* (<https://bit.ly/2CdIuoH>), Хърватия — *Luneta* (<https://bit.ly/2CDQIU5>)

⁵⁶ Напр. седмичник *Ekonom*, 13.9.2018 г., стр. 32

⁵⁷ Вж. например коментарите на заместник-председателя на *Proagro Zdeněk Mlázovský* (<https://bit.ly/37oXmdJ>)

⁵⁸ Философията на премиум цените се свежда до факта, че разполагаме с премиум продукт или услуга. В същото време „премията“ е оценена сравнително слабо. Това може да се постигне или чрез най-високо качество, или чрез интелигентен маркетинг. На практика лесно можем да намерим примери, в които и двете работят добре и зле. Стратегията за най-високо качество, например, е успешно използвана от *Rolls Royce* и неуспешно от *Maubach*, чиито продажби изостават далеч зад основния конкурент. *Rolls Royce* също използва добре „премията на марката“ или маркетинга, която *Maubach* не може да надгради с прекъсване от повече от 50 години. По едно време костюмите *Hugo Boss* можеха да се използват като пример за умен маркетинг, за разлика от костюмите *OP Prostějov*, ушити в същата фабрика. Източник: <https://bit.ly/2UPG1VP>

целия ефект от повишената производствена цена върху клиента, следователно **не може да се очаква увеличение на цената на яйцата с повече от 20-40 халера за брой.**

КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ В РАМКИТЕ НА ЕДИННИЯ ПАЗАР НА ЕС

В случай на приемане на законодателна забрана за клетъчно отглеждане на кокошки носачки, възниква въпросът доколко ще бъде засегната конкурентоспособността на чешките производители, като се има предвид фактът, че в рамките на единния пазар на ЕС все още ще е възможно да се внасят яйца в Чешката република от други държави-членки на ЕС, в които отглеждането в клетки ще продължи да бъде разрешено. На пръв поглед подобна законодателна намеса поставя чешките производители в неравностойно конкурентно положение, тъй като, за разлика от чуждестранните производители, те няма да могат да произвеждат яйца по възможно най-евтиния начин.

На първо място, трябва да се помни, че този въпрос е от значение само за максимум 40% от текущото чешко производство на яйца, тъй като останалата част вече се доставя на клиенти, които са обещали да спрат да купуват яйца от клетки, а по-евтините яйца от чужбина следователно не са подходяща алтернатива за тях. Тъй като по-голямата част от субектите на пазара на дребно са се ангажирали да прекратят продажбата на яйца в клетки, в този случай това ще бъдат предимно производители на храни (хлебни изделия, майонеза и др.) и гастрономия (ресторанти, хотели, столове, кетъринг).

В този контекст трябва да се спомене, че и в двата споменати сегмента на купувачите на яйца почти всички големи мултинационални компании⁵⁹ имат ангажимент да прекратят използването на яйца от клетки до 2025 г. в целия ЕС, а често и в световен мащаб. Останалата част от клиентите се състои основно от местни субекти, опериращи само или предимно на чешкия пазар.

В същото време може разумно да се предположи, че местните чешки предприятия ще имат по-голяма склонност да останат при сегашния си доставчик на яйца и да приемат увеличение на цената от 20 до 40 халера, оправдано от промяната в чешкото законодателство⁶⁰, вместо да търсят по-евтино алтернатива от внос. От друга страна, по-голяма гъвкавост по отношение на промяна на страната на произход на яйцата може да се очаква от големите мултинационални компании, където обаче тази стъпка е възпрепятствана от току-що споменатите задължения. Трябва да се добави, че за кухненските преработватели и гастрономията евентуалната проекция на повишена цена на яйцата (с 20 до 40 халера на парче) в цената на крайния продукт обикновено не би се отклонила по никакъв начин от нормалното увеличение на цените, което се случва редовно въз основа на различни фактори.

Въпреки горепосочените причини е рационално да се предположи, че за някои клиенти цената на суровината ще бъде най-важният критерий и след края на чешкото клетъчно отглеждане те ще предпочетат по-евтини вносни клетъчни яйца. От друга страна обаче не може да се пренебрегне цялостното развитие на европейския пазар на яйца, където в резултат на корпоративни ангажименти⁶¹ може да се прогнозира рязко увеличение на търсенето на

⁵⁹ Случайни производители на храни: Nestlé, Pepsico, Mars, Mondelez, Danone, Kraft-Heinz, Unilever, Kellogg, Ferrero, Tchibo, Oetker Group, Lindt, Barilla, Nomad Foods; Хотели: Accor, хотели в Лувъра, IHG, Marriot, Best Western, Whitbread, Hilton, Radisson; кетъринг: Compass, Sodexo, Aramark, Elixor, Newrest, SV Group, Camst, CIR Food, ISS, CH&CO (източник: <https://bit.ly/2OJMW24>)

⁶⁰ Заслужава да се спомене и специфичният случай на чешката група Agrofert, която е едновременно производител на яйца и преработвател на храни. И тук логично може да се приеме, че ще се отдава предпочитание на използването на яйца от собственото чешко производство пред вноса.

⁶¹ В допълнение към дружествата, посочени в бележката. 73 има общоевропейски ангажименти и почти целия сегмент на търговията на дребно, например на случаен принцип. Lidl, Kaufland, Carrefour, Aldi Nord, Aldi Süd,

яйца от алтернативни ферми в целия ЕС до 2025 г. и напротив, значително намаляване на търсенето на яйца от клетъчни ферми. В същото време броят на компаниите, които приемат такива ангажименти, нараства всяка година в цяла Европа, също в резултат на целенасочени кампании за натиск⁶². Следователно може разумно да се очаква, че чешките производители няма да имат проблем да заменят част от настоящите клиенти, които искат да преминат към вносни яйца в клетки, с други клиенти в рамките на ЕС, които ще изискват и ще търсят доставчици на яйца без клетки. При описаното развитие, напротив, изглежда доста рисковано да се разчита на все по-намаляваща част от клиентите, които са и ще искат да купуват яйца от клетъчни ферми.⁶³

ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ЗАБРАНАТА ЗА КЛЕТКОВО ОТГЛЕЖДАНЕ ВЪРХУ СЕКТОРА НА ПТИЦЕВЪДСТВОТО В АВСТРИЯ

В Австрия клетъчното отглеждане на кокошки носачки беше забранено още през 2004 г. с действие от 2009 г. за неуголемените клетки, докато изключение за уголемените клетки беше валидно до края на 2019 г. Следователно Австрия е страна, в която вече е извършена пълна трансформация в резултат на законодателната забрана (за разлика например от Германия, където се прилага преходен период до 2025 г.) и следователно е най-подходящата държава, в която да се изследва ефектът от законодателната забрана върху конкурентоспособността на производителите на яйца в контекста на Единен пазар на ЕС.

През 2005 г. ок. 4,7 милиона кокошки носачки, от които приблизително 53% са във ферми с клетки. Самозадоволяването на производството на яйца остава 74%.

През 2009 г. влезе в сила забрана за неуголемени системи с клетки, оставяйки само 5% от кокошките носачки в клетки, въз основа на изключение за съществуващите уголемени клетки. Самозадоволяването е около 75% през 2009-2010 г.

В края на 2018 г. (последните налични данни) в Австрия вече се отглеждат 6,7 милиона кокошки, повече от 40% повече, отколкото преди забраната да влезе в сила, а самодостатъчността в производството на яйца се повиши до 91%, като делът на фермите с клетки точно преди пълната ефективност на забраната да падне до по-малко от 1%.⁶⁴

Така посочените данни недвусмислено потвърждават хипотезата, че забраната за клетъчно отглеждане на кокошки носачки не само не трябва да застрашава конкурентоспособността на производителите на яйца, а напротив, може да върви ръка за ръка със значително укрепване на този сектор. Едно от възможните обяснения за това развитие може да бъде нарастващата обществена осведоменост за начина на отглеждане на кокошки носачки, произтичаща от политическата дискусия за приемане на законодателна забрана, и в същото време укрепването на престижа на родното производство, което може да бъде значително маркетингово предимство за производителите⁶⁵.

Tesco, Metro Group, Auchan, Ahold-Delhaize, Edeka, E.Leclerc, Groupe Casino, REWE Group (източник: <https://bit.ly/2OJMW24>)

⁶² Вж. например словашката кампания срещу веригата Coop Jednota, която доведе до приемането на меморандум, с който Словашкият птицевъден съюз се ангажира да превърне всички стопанства за кокошки носачки в стопанства без клетки до 2030 г.: <https://bit.ly/2tTKTB8>, <https://bit.ly/38E1UAQ>

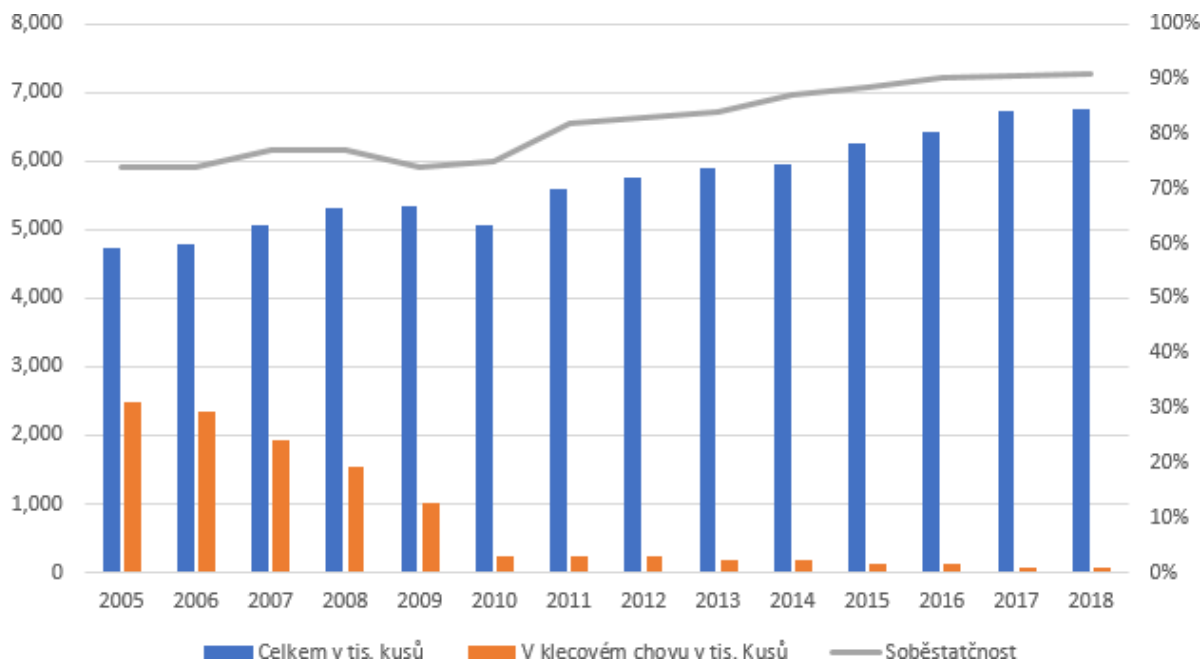
⁶³ Вж. също например препоръката на нидерландската банка Rabobank, която е специализирана в инвестиции в селското стопанство, в която ясно се посочват слабите перспективи за инвестиции в клетки за кокошки носачки: <https://bit.ly/2OK09I8>

⁶⁴ Източници: <https://bit.ly/2OKV9TD>, <https://bit.ly/2UMkpN1>, <https://bit.ly/3bH9KcK>

⁶⁵ Вж. например изявлението на Павел Микошка, заместник-председател на Конфедерацията на търговията и туризма на Чешката република, до СТ (<https://bit.ly/31QHTSH>):

„Ако това, с което търговците са се ангажирали, и само яйцата от стопанства, които не са в клетки, ще бъдат на пазара в Чешката република през 2025 г., тогава това трябва да бъде пазарна и търговска победа за чешките

Графика 5: Въздействие на забраната за клетково отглеждане върху сектора на птицевъдството в Австрия

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА СУБСИДИИ И ФИНАНСОВО ВЪЗДЕЙСТВИЕ ВЪРХУ ЧЕШКИТЕ ПУБЛИЧНИ БЮДЖЕТИ

По-специално, използването на средства от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР), който съчетава финансовите ресурси на заявителя, държавния бюджет и Европейския съюз, се предлага за евентуална подкрепа за субсидии на чешките земеделски стопани за прехода към стопанства без клетки.

А) Програмен период 2007-2013 г.

През предходния програмен период на субсидиране 2007 – 2013 г. оперативната програма за развитие на селските райони (финансирана отчасти от държавния бюджет и отчасти от ЕЗФРСР) предложи възможност за кандидатстване за субсидия за инвестиции в преобразуването на неуголемени клетки от кокошки носачки в уголемени клетки по мярка OSY I, подмерки „1.1.1 Модернизация на земеделските стопанства“ и „3.2. Установяване на млади земеделски стопани“.

В рамките на програмата „1.1.1 Модернизиране на земеделските стопанства“ чешките производители на кокошки, заедно с други земеделски производители от ЕС, могат да кандидатстват за субсидия в размер на:

- 40% за инвестиции, придобити от земеделски стопани в райони, различни от необлагодетелстваните райони (обозначени със съкращението LFA)
- 50% за инвестиции, закупени от млади земеделски стопани (от 18-годишна възраст до 40-годишна възраст включително)

животновъди, тъй като от чужбина, например от Полша, се внасят много яйца, които са само от тези стопанства, и ако можем да популяризираме чешките яйца, които идват само от стопанства, които не са клетки, тогава ще бъде съвместна пазарна победа и маркетингов инструмент за всички, за да успеем в конкуренцията на чуждестранните доставчици на яйца.“

- 50% за инвестиции, придобити от земеделски стопани в необлагодетелствани райони
- 60% за инвестиции, закупени от млади земеделски стопани (от 18-годишна възраст до 40-годишна възраст включително)

Тези субсидии са предоставени от общата сума на допустимите разходи по проекта в диапазона от 0,1 - 30 милиона CZK = от разходите в съответствие с правилата на обявената покана за инвестиции в икономически и складови недвижими имоти, машини и технологии, т.е. реконструкция или ново строителство на уголемено клетъчно отглеждане на кокошки носачки. Максималният размер на субсидията, която всеки ID може да получи от мярката OSY I. „1.1.1 Модернизация на селскостопанските предприятия“ през целия период на субсидиране на програмата 2007–2013 г. беше ограничен до 90 милиона CZK.⁶⁶ Общо около 10 милиарда крони бяха изплатени от дадената мярка OSY през дадения програмен период, но понастоящем е невъзможно да се намери конкретната цел на даденото искане, тъй като органът за предоставяне на безвъзмездни средства не посочва тази информация в публично достъпни източници и за по-голямата част от проектите 5-годишният задължителен период на публичност вече е изтекъл, така че според случайно проучване те дори вече не публикуват данни за своите субсидирани проекти на своите уебсайтове.

Б) Програмен период 2014 - 2020 г.

В рамките на програмния период 2014 – 2020 г. Държавният фонд за интервенция в селското стопанство предлага възможност за използване на съответните субсидии по Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020 г. с бюджет от приблизително 96 милиарда чешки крони, от които приблизително 62 милиарда чешки крони (2,17 милиарда EUR) идва от източници на ЕС (ЕЗФРСР, чийто общ бюджет за целия ЕС през дадения период е около 95,6 милиарда Евро⁶⁷) и 34 млрд. CZK от чешкия бюджет⁶⁸. В рамките на тази сума се приема, че около 11% от наличните ресурси (т.е. около 10,5 млрд. CZK) са разпределени за областта „Преработка на селскостопански продукти, хуманно отношение към животните“.

Хипотетично този програмен период вече предлага на чешките земеделски стопани възможността да теглят средства от порядъка на няколко милиарда крони (приблизително 3,5 милиарда крони, ако вземем предвид, че една трета остава до края на програмния период, тъй като заявленията могат да бъдат теглени до 2021 г. и при условие, че субсидиите се разпределят равномерно във времето). Съотношението на средствата между държавния бюджет и ЕЗФРСР в този случай е около 1:2, при хипотетичния сценарий за използване на съществуващите средства за прехода към отглеждане без клетки, общата цена от 4,2 милиарда крони и 50% от участието на икономическите субекти ще бъде 2,1 милиарда крони, финансирани от самите субекти, 1,4 милиарда от Европейския съюз чрез фонда ЕЗФРСР и 700 милиона крони ще дойдат от чешките публични бюджети.

В) Програмен период 2021 – 2027 г.

Тъй като е разумно да се предположи, че през настоящия програмен период Държавният фонд за интервенция в селското стопанство (SZIF) вече няма да отразява преход към не клетъчно земеделие в своите покани за представяне на предложения по Програмата за развитие на селските райони, нито самите производители ще могат да се подготвят за тези

⁶⁶ Източник: Публично достъпни ресурси на ЕС и Министерството на земеделието, обработка Radek Novák, външен консултант и ръководител на проекта (radynov@seznam.cz)

⁶⁷ Източник: <https://bit.ly/2FvOGHY>

⁶⁸ Източник: <https://bit.ly/2USCu9B>

покани, считаме, че възможността за съфинансиране на прехода по програмите от новия бюджетен период на Съюза 2021 – 2027 г. е най-вероятният вариант.

Бюджетът на Европейския съюз за новия период е в процес на изготвяне, но публикуваната до момента информация показва, че ЕЗФРСР е планиран и за бъдещия период, докато настоящото предложение предвижда отпускане на средства за този фонд в размер на 70 – 78,8 милиарда евро⁶⁹, т.е. намаление с около 18 – 28% в сравнение с предходния бюджетен период, главно поради излизането на Обединеното кралство от Европейския съюз. Максималната сума, отпусната за Чешката република, в момента все още е в процес на договаряне, но с оглед на мащаба можем да обмислим намаляване на средствата, отпуснати за Чешката република, с подобна сума, т.е. 18 – 28 %, до сума от приблизително 45 – 50 милиарда Евро, като цяло се изчислява намаляване на съфинансирането от фондове на ЕС, подобно на други фондове, до стойност от приблизително 40-50% от общия размер на средствата, предоставени под формата на субсидия.⁷⁰

Друг ясен факт е, че в рамките на втория стълб на общата селскостопанска политика на Европейския съюз, който се финансира от ЕЗФРСР, областта „Хуманно отношение към животните“ остава една от областите на интервенция⁷¹, която ясно включва хуманното отношение към кокошките носачки.

Следователно като цяло може да се заяви, че дори през новия бюджетен период на Европейския съюз ще бъдат на разположение финансови инструменти за чешките земеделски стопани, които те могат да използват за преобразуването на стопанствата в стопанства без клетки. До каква степен обаче тези инструменти ще бъдат насочени към тази конкретна област вече зависи до голяма степен от чешката публична администрация, а именно Министерството на земеделието и Държавния фонд за интервенция в селското стопанство. От гореизложеното следва, че е възможно да се подготвят покани за отпускане на безвъзмездни средства за подпомагане на прехода към нектетъчно земеделие, при което самите земеделски стопани, една четвърт от фондовете на ЕС и една четвърт от чешките публични финанси биха покрили около половината от разходите, с възможност за увеличаване или намаляване на дела на земеделските стопани и чешките публични финанси (в момента изглежда малко вероятно увеличение на приноса от фондовете на ЕС).

Преобразувани в цифри, с обща стойност на прехода до 4,6 милиарда чешки крони, това ще доведе до разходи от приблизително 2,3 милиарда чешки крони за производителите, 1,15 милиарда чешки крони ще бъдат принос от ЕЗФРСР, а 1,15 милиарда чешки крони ще бъдат принос от чешките публични бюджети. При сравняване на средствата, отпуснати за подобни проекти през предходни периоди, може да се посочи, че тази сума не се отклонява по никакъв начин от възможностите на Програмата за развитие на селските райони.

Разумно е да се предположи, че преобразуването на стопанствата в стопанства без клетки ще улесни значително чешките производители да търсят подкрепа за субсидии за инвестиции в хуманното отношение към животните, отколкото в случай на обикновена замяна на технологиите за отглеждане в клетки в резултат на края на експлоатационния им цикъл. С подходящо калибрирана субсидия общата финансова тежест за чешките производители може да бъде практически идентична с възможността за несубсидирано подновяване на технологиите за отглеждане в клетки (максимум 2,3 млрд. CZK).

От съображения за изчерпателност добавяме и контекста на предходните глави, т.е. по-специално факта, че в резултат на корпоративните ангажименти и произтичащите от тях последици чешките производители ще трябва да адаптират най-малко 60% от настоящото

⁶⁹ Сравнете <https://bit.ly/2YipWku> и <https://bit.ly/2Wi5acc>

⁷⁰ Източник: Пак там

⁷¹ <https://bit.ly/2usGcee>

производство на клетки към стопанства без клетки, независимо от всяка забрана, и също така ще могат да използват горепосочените фондове за субсидиране за този преход. Следователно в случай на законодателна забрана заявленията за субсидии за преобразуване на земеделски стопанства могат да бъдат увеличени с около 40% от размера на средствата⁷². По този начин преките разходи на държавата за забраната ще бъдат приблизително, в случая на представения сценарий за субсидиране, максимум ок. 0,46 млрд. CZK, докато общите максимални разходи за състоянието на прехода, причинени от комбинацията от пазарни ефекти и законодателната забрана в дадения сценарий за субсидиране, ще бъдат приблизително 1,15 млрд. CZK.

Всички анализирани варианти и тяхното въздействие върху публичните бюджети могат да се видят в таблицата по-долу:

Таблица 8: Управление на разходите за очаквана помощ на служителите

(млрд. CZK)	Тотален преход		Преход в резултат на забрана	
	Мин.	Макс	Мин.	Макс
Производители	1,55	2,3	0,62	0,92
ЕЗФРСР	0,78	1,15	0,31	0,46
Бюджет на Чешката република	0,78	1,15	0,31	0,46
Общо	3,1	4,6	1,24	1,84

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Резултатите от анализа водят до няколко важни заключения за по-нататъшно обсъждане на темата за евентуална забрана на отглеждането в клетки в Чешката република.

На първо място, трябва да се каже, че представените досега факти на икономическите разходи за прехода са работили със сума, приблизително с една трета по-висока от максималната сума, определена в настоящия доклад въз основа на анализа на наличните данни. В настоящия обществен дебат имаше и пълна липса на икономическо количествено определяне на други значими фактори, които вече са неразделна част от социалната реалност в контекста на темата, т.е. по-специално нарастващото влияние на корпоративните ангажименти, контекста на действащите земеделски икономики след забраната на конвенционалните клетки през 2012 г. или екологичните приоритети на Европейския съюз, които позволяват част от прехода да бъде финансиран със средства на ЕС. Считаме, че настоящия доклад е спомогнал за количественото определяне на тези липсващи влияния и по този начин за включването им в дебата. Освен това този доклад доведе до сравнение с държавите от ЕС, които вече са осъществили или понастоящем са в процес на подобен преход, и доказа, че дори с премахването на отглеждането в клетки е възможно не само да се стабилизира и поддържа производственият капацитет на пазара на яйца, но дори да се стимулира по-нататъшният им растеж. Не на последно място, този доклад показва, че

⁷² Поемане на пълна свобода на преценка по отношение на отделните елементи на капитала. В действителност например необходимостта от изграждане на нова сграда може да бъде предизвикана от търсенето в резултат на корпоративни задължения или в резултат на законодателна забрана. Ако вземем предвид и този възможен ефект, тогава дадената стойност може да се колебае на ниво от около 30 до 50 процента.

инвестиционните фондове, необходими за пълния преход, са изцяло в рамките на възможностите както на самите субекти, така и на чешките публични бюджети, и че опасенията относно драстичното увеличение на цените на яйцата или унищожаването на чешката птицевъдна промишленост не са подходящи.

Поради това авторите смятат, че този доклад ще стимулира ново ниво на дебат по темата за бъдещата съдба на кокошките в Чешката република, основан повече на факти и по-малко на впечатления и необосновани твърдения.

Приложенията от оригиналния доклад са включени по-надолу с машинен превод.

Използвана литература и повече подробности:

Analýza ekonomických dopadů legislativního zákazu využívání klecového chovu slepic na území České republiky; doc. ing. Ondřej Částek, ph.d. ing. mgr. Marek Hrdina a kolektiv; 14.2.2020;

ČÁSTEK, Ondřej. Analýza ekonomických dopadů legislativního zákazu využívání klecového chovu slepic na území ČR. In \textit{Kulatý stůl na téma "Klecové chovy slepic - patří ještě do 21. století?"}. 2020. (ČÁSTEK, Ondřej. Analysis of the economic impacts of the legislative ban on the use of caged hens in the Czech Republic. In Round table on the topic "Cage breeding of hens - do they still belong in the 21st century?". 2020.) <https://is.muni.cz/publication/1794444/?lang=en>

Други научни становища и актуална информация от областта на здравето, хуманното отношение и благосъстоянието на животните, антимикробната резистентност, както и оценка на риска по цялата хранителна верига може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига:

Както и други материали:

<http://corhv.government.bg/>

<http://corhv.government.bg/?cat=27>

<http://corhv.government.bg/?cat=71>

Становище на Сора и Cogesa – Оценка на въздействието от постепенното премахване на клетките в секторите на свинете и кокошките носачки в ЕС 31/05/2023

<https://shortly.bg/s5Ck1>

Пълната Оценка на въздействието от постепенното премахване на клетките в секторите на свинете и кокошките носачки в ЕС на Сора и Cogesa, 31/05/2023, на български език (машинен превод) можете да намерите на този линк:

За Сора и Cogesa – те са обединеният глас на фермерите и агрокооперациите в ЕС, за да гарантират, че селското стопанство в ЕС е устойчиво, иновативно и конкурентоспособно, като същевременно гарантират продоволствена сигурност за 500 милиона души в цяла Европа. Повече информация www.sora-cogesa.eu

А оригиналите на английски език тук:

Key Conclusions - Assessment of the impacts of phasing out cages in EU livestock farming (pig and hen sectors), published 31/05/2023; <https://copa-cogeca.eu/publications>

Final Report - An assessment of the impacts of the phasing out of cages in EU livestock farming (Pig and layer sectors), published 31/05/2023; <https://copa-cogeca.eu/publications>

"End the Cage Age" Impact Assessment Farm level results - Hens - Edward Majewski presentation, 31 May 2023; published 02/06/2023; <https://copa-cogeca.eu/publications>

"End the Cage Age" Impact Assessment - CAPRI model results - Norbert Potori, AKI presentation, 31 May 2023; published 02/06/2023; <https://copa-cogeca.eu/publications>

"End the Cage Age" Impact Assessment farm level results - SOWS - Agata Malak-Rawlikowska presentation, 31 May 2023; published 02/06/2023; <https://copa-cogeca.eu/publications>

Премахването на клетките достатъчно ли е, за да се гарантира благосъстоянието на животните? Една позиция на д-р Вирджини Мишел (ANSES)

<https://shortly.bg/gX0wf>

Преминването към безклетъчно отглеждане на кокошки в ЕС – ползи и предизвикателства

<https://shortly.bg/2BlcJ>

Благосъстояние на птиците – пододерматитът и мократа постеля

<https://shortly.bg/ss44E>

25.07.2024 г. д-р Мадлен Василева

Център за оценка на риска по хранителната верига

Следват приложенията от оригиналния доклад в машинен превод:

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1 — Баланс на производството и потреблението на яйца в Чешката република

Bilance výroby a spotřeby vajec (mil. ks)

	Výroba	z toho samoz.	Dovoz	Vývoz	Spotřeba
1993	3 400	1 700		200,0	3 200,0
1994	2 999	952			2 943,0
1995	3 047	1 155	48,0	165,0	3 001,0
1996	2 948	1 145	57,0	180,0	2 825,0
1997	3 322	1 586	51,3	128,0	3 245,3
1998	3 600	1 620	43,2	83,4	3 559,8
1999	3 307	1 594	26,0	127,5	3 205,5
2000	3 064	1 567	68,0	59,0	3 073,0
2001	3 190	1 658	45,8	60,6	3 174,2
2002	3 150	1 321	64,3	140,7	3 073,6
2003	2 626	982	117,0	143,0	2 600,0
2004	2 423	944	290,4	175,6	2 537,8
2005	2 148	876	409,7	165,9	2 393,8
2006	2 191	968	497,2	159,9	2 528,3
2007	2 203	958	519,4	372,1	2 350,3
2008	2 647	926	421,6	180,1	2 888,5
2009	2 275	916	527,9	146,3	2 656,6
2010	2 125	888	615,7	191,7	2 549,0
2011	2 168	896	647,5	157,5	2 658,8
2012	2 001	852	650,5	179,5	2 472,0
2013	2 160	926	614,4	255,5	2 519,2
2014	2 237	943	676,0	214,4	2 698,6
2015	2 174	928	799,0	199,7	2 773,3
2016	2 161	848	781,7	211,3	2 731,0
2017	2 284	815	659,0	224,0	2 719,0
2018	2 293	770	653,0	271,0	2 675,0
2019*	2 400	816	650,0	280,0	2 770,0

Источник: <https://bit.ly/2YloDKQ>, <https://bit.ly/37e5KN4>

ПРИЛОЖЕНИЕ 2 — Брой на кокошките в стопанствата с търговска цел по вид стопанство в ЕС през 2018 г.⁷³

Commission

 Number of laying hens by farming method (maximum capacity) according to Member States notifications under Commission Regulation 2017/1185, Art. 12(b) - Annex III.10

Member State (MS)	2018		% by farming method in respective MS			
	Total laying hens in MS	% MS / EU	% enriched	% barn	% free range	% organic
DE	53 488 130	12.8%	6.5%	62.0%	19.5%	12.0%
IT*	50 052 079	12.0%	54.7%	38.1%	3.3%	4.0%
PL	48 536 018	11.6%	84.5%	11.2%	3.6%	0.7%
UK	46 601 368	11.2%	35.2%	5.2%	56.9%	2.7%
FR	46 513 090	11.2%	60.8%	8.0%	21.3%	9.9%
ES	43 563 356	10.4%	82.3%	9.4%	7.4%	0.9%
NL	33 003 630	7.9%	16.1%	61.0%	16.0%	6.9%
BE	10 249 111	2.5%	36.7%	46.4%	12.2%	4.8%
PT	9 242 795	2.2%	90.1%	6.7%	2.6%	0.5%
RO	8 910 068	2.1%	62.0%	33.8%	3.3%	0.8%
SE	8 679 219	2.1%	9.2%	71.6%	3.1%	16.1%
HU	8 055 074	1.9%	70.4%	28.5%	0.8%	0.3%
AT	6 843 952	1.6%	0.8%	64.1%	23.5%	11.6%
CZ	6 600 835	1.6%	83.3%	15.7%	0.6%	0.4%
BG	4 985 283	1.2%	55.4%	41.1%	3.5%	0.0%
DK	4 867 997	1.2%	15.2%	45.7%	8.0%	31.1%
EL	4 549 458	1.1%	78.0%	12.2%	4.6%	5.2%
FI	4 219 525	1.0%	59.6%	30.5%	3.1%	6.7%
IE	3 601 813	0.9%	52.2%	1.1%	43.4%	3.3%
SK	3 230 532	0.8%	83.3%	15.6%	0.9%	0.2%
LT	2 982 521	0.7%	89.5%	9.9%	0.1%	0.5%
LV	2 860 470	0.7%	85.6%	11.7%	2.7%	0.1%
HR	1 943 512	0.5%	72.9%	24.6%	2.4%	0.1%
SI	1 525 408	0.4%	42.2%	39.1%	16.3%	2.4%
EE	960 849	0.2%	81.7%	8.1%	4.9%	5.3%
CY	497 129	0.1%	74.8%	14.1%	9.1%	1.9%
MT	344 680	0.1%	96.9%	3.1%	0.0%	0.0%
LU	114 200	0.0%	0.0%	79.0%	10.5%	10.5%
* updated						
TOTAL (28 MS)	417 022 102	100%	50.4%	28.5%	15.7%	5.4%

Източник: <https://bit.ly/2BCVbXy>

⁷³ Внимателният читател няма да пропусне факта, че статистическите данни на Европейската статистическа служба за 2018 г. за Чешката република се основават на броя на кокошките носачки 6,6 милиона броя в сравнение с 4,92 милиона, представени от CZSO. Това се дължи главно на факта, че статистическите данни за ЕГТС се основават на максималния капацитет на добитъка, докато CZSO се основава на действителен среден брой кокошки носачки. Разликите в статистическите методи обаче имат незначителна роля в случая например на процентното представяне на отделните видове развъждане.

ПРИЛОЖЕНИЕ 3 — АНАЛИЗ НА ФИНАНСОВИТЕ ОТЧЕТИ НА ПРОИЗВОДИТЕЛИТЕ НА ЯЙЦА В ЧЕШКАТА РЕПУБЛИКА ЗА 2015 Г.

Заглавие	Продажби	Консумация на енергия	Разходи за персонал	Оперативна печалба/загуба	Амортизация	EBIDTA	Оперативен марж в %	Печалба или загуба преди данъчно облагане	НV като % от продажбите	Съответни дългосрочни ангажименти	Погасяване на дългосрочни задължения, произтичащи от високо напрежение
AG MAIWALD a.s.	440 671 CZK	390 371 CZK	22 481 чешки крони	20 291 CZK	17 697 CZK	37 988 CZK	4,60 %	21 503 CZK	4,88%	262 825 CZK	12,22
AGPI a. s. Písek	383 438 чешки крони	278 451 CZK	41 804 чешки крони	12 115 чешки крони	17 291 CZK	5 176 чешки крони	-3,16 %	-15 413 чешки крони	-4,02 %	35 279 CZK	-2,29
AGPI Vajax spol. s r. o., ферма Vrcovice	42 138 чешки крони	30 087 CZK	Не е приложимо	CZK 335	6 788 чешки крони	7 123 чешки крони	0,80 %	-CZK (чешки крони) 161	-0,38 %	15 393 CZK	-95,61
AGROPODNIK Hodonín, a. s.	220 308 чешки крони	170 167 CZK	36 291 CZK	10 654 CZK	11 397 CZK	22 051 CZK	4,14 %	10 454 чешки крони	4,06 %	CZK -	0,00
АГРОС Вишков – Дедице а.с.	67 530 CZK	45 510 чешки крони	19 743 CZK	3 261 чешки крони	8 251 чешки крони	11 512 чешки крони	4,83 %	2 547 CZK	3,77%	20 757 CZK	8,15
VIKOS CZ, spol. s r. o.	390 370 CZK	337 558 чешки крони	36 925 CZK	6 483 чешки крони	3 561 чешки крони	10 044 CZK	1,66 %	5 792 чешки крони	1,48%	CZK -	0,00
BLUDOVSÁKÁ a. s., Třemešek economy (Икономика на Třemešek)	173 720 CZK	131 888 CZK	34 055 CZK	14 537 CZK	15 301 CZK	29 838 CZK	8,37 %	11 384 чешки крони	6,55%	27 668 CZK	2,43
БОХЕМИЯ ВИТАЕ а.с.	238 771 CZK	159 169 CZK	21 387 CZK	8 697 чешки крони	11 629 чешки крони	20 326 чешки крони	3,64 %	6 120 чешки крони	2,56 %	37 853 CZK	6,19
Чешки яйца FARMS s.r.o.	122 305 CZK	100 294 CZK	19 972 CZK	1 654 чешки крони	3 895 чешки крони	5 549 чешки крони	1,35%	1 642 чешки крони	1,34%	17 714 CZK	10,79
DRUKO STRŽÍŽOV s. r. o., ферма Stržívov	107 617 CZK	86 625 чешки крони	13 008 чешки крони	4 410 чешки крони	3 731 чешки крони	8 141 чешки крони	4,10 %	4 170 чешки крони	3,87 %	1 839 чешки крони	0,44
DŽV Rychnov nad Kněžnou a.	143 157 CZK	105 674 CZK	17 711 CZK	2 634 чешки крони	8 191 чешки крони	10 825 CZK	1,84 %	2 097 CZK	1,46%	14 107 чешки крони	6,73
MAVE JIČÍN a. s.	225 503 CZK	194 238 CZK	32 834 CZK	5 977 чешки крони	14 170 чешки крони	20 147 CZK	2,65 %	4 978 чешки крони	2,21%	27 775 CZK	5,58
БИЗНЕС ЗА ПРОИЗВОДСТВО НА ЗГУ В КОСИЧКА, s. r. o., ферма Kosičky	125 283 CZK	96 418 CZK	14 195 CZK	7 939 чешки крони	4 896 чешки крони	12 835 чешки крони	6,34 %	7 288 чешки крони	5,82%	2 646 чешки крони	0,36
ПРОАГРО NYMBURK a. s.	704 481 CZK	554 562 CZK	1 518 чешки крони	53 583 CZK	38 269 чешки крони	91 852 CZK	7,61 %	51 604 CZK	7,33 %	39 279 CZK	0,76
Шуберт Партньор, a.s.	1 082 511 чешки крони	996 679 CZK	40 102 CZK	28 925 CZK	12 709 чешки крони	41 634 CZK	2,67 %	25 392 CZK	2,35 %	93 182 CZK	3,67
STATEK BOR ZEOS s. r. o., Ферма Бор	41 850 чешки крони	30 545 CZK	19 128 CZK	3 564 чешки крони	8 246 чешки крони	11 810 чешки крони	8,5 %	3 287 чешки крони	7,85 %	16 891 чешки крони	5,14
TROUBECKÁ HOSPODÁŘSKÁ a. s., ферма Troubky	101 673 CZK	89 771 CZK	23 700 чешки крони	6 518 чешки крони	13 973 CZK	20 491 чешки крони	6,41 %	5 292 чешки крони	5,20%	44 926 CZK	8,49
UNIKOM a. s., Kutná Hora, economy Марковице	1 327 446 чешки крони	1 227 263 чешки крони	133 933 CZK	26 915 CZK	29 555 чешки крони	56 470 чешки крони	2,03 %	21 497 CZK	1,62 %	28 438 чешки крони	1,32
VEJCE CZ s.r.o.	265 716 CZK	208 615 CZK	25 941 CZK	25 191 CZK	10 169 чешки крони	35 360 чешки крони	9,48 %	22 769 CZK	8,57%	49 381 CZK	2,17
Вема Хрудим	176 414 CZK	165 571 CZK	16 005 чешки крони	7 872 чешки крони	14 426 чешки крони	22 298 CZK	4,46%	3 920 чешки крони	2,22 %	142 997 CZK	36,48
ZD SENICE NA HANĚ, ферма Drahanovice	319 313 CZK	239 751 CZK	68 169 CZK	24 407 чешки крони	29 673 CZK	54 080 CZK	7,64 %	17 845 CZK	5,59%	148 465 CZK	8,32
ZEMASPOL Uherský Brod a. s., ферма Uherský Brod	75 688 CZK	49 763 CZK	28 508 чешки крони	3 290 чешки крони	14 976 чешки крони	18 266 чешки крони	4,35%	3 377 чешки крони	4,46%	17 783 CZK	5,27
СЕЛСКО СТОПАНСТВО СІТОВ а. с., ферма Cítov	37 382 CZK	30 814 CZK	7 638 чешки крони	8 387 чешки крони	7 067 чешки крони	15 454 чешки крони	22,44%	5 796 чешки крони	15,50 %	65 596 CZK	11,32
AGRICULTURAL ENTERPRISE, a. s., City of Albrechtice (Селскостопанско предприятие, а. с., град Албрехтице), ZEVOС a.s.	35 930 CZK	32 939 CZK	14 859 CZK	1 761 CZK	7 707 чешки крони	9 468 чешки крони	4,90 %	1 193 чешки крони	3,32 %	1 836 чешки крони	1,54
	602 743 CZK	487 590 чешки крони	80 470 CZK	10 232 CZK	22 374 чешки крони	32 606 чешки крони	1,70 %	11 247 CZK	1,87 %	85 854 CZK	7,63
Средна стойност	298 078 CZK	249 613 CZK	32 099 CZK	11 016 CZK	13 438 чешки крони	24 454 чешки крони	5 %	9 425 чешки крони	4%	47 939 CZK	2

2016

Заглавие	Продажби	Консумация на енергия	Разходи за персонал	Оперативна печалба/загуба	Амортизация	EBIDTA	Оперативен марж в %	Печалба или загуба преди данъчно облагане	НВ като % от продажбите	Съответни дългосрочни ангажименти	Погасяване на дългосрочни задължения, произтичащи от високо напрежение
AG MAIWALD a.s.	722 359 CZK	649 273 CZK	42 484 чешки крони	20 344 CZK	29 301 CZK	49 645 CZK	2,82 %	7 142 чешки крони	0,99 %	264 019 CZK	36,97
AGPI a. s. Písek	388 449 CZK	269 846 CZK	41 852 CZK	10 169 чешки крони	8 990 чешки крони	19 159 чешки крони	2,62 %	7 414 чешки крони	1,91 %	9 672 чешки крони	1,30
AGPI Vajax spol. s r. o., ферма Vrcovice	41 567 чешки крони	31 388 CZK	Не е приложимо	2 395 чешки крони	3 915 чешки крони	1,520 чешки крони	-5,76%	2 809 чешки крони	-6,76%	12 668 чешки крони	-4,51
AGROPODNIK Hodonín, a. s.	257 320 CZK	222 598 CZK	44 881 CZK	-11 089 чешки крони	15 455 чешки крони	4 366 чешки крони	-4,31%	6 236 чешки крони	2,42 %	35 068 CZK	5,62
АГРОС Вишков – Дедице а.с.	57 249 CZK	44 412 чешки крони	19 351 чешки крони	CZK 633	10 170 CZK	10 803 чешки крони	1,11 %	CZK 109	0,19%	18 345 чешки крони	168,30
BIKOS CZ, spol. s r. o.	347 872 CZK	290 165 CZK	34 129 чешки крони	18 185 CZK	4 202 чешки крони	22 387 CZK	5,23 %	17 896 CZK	5,14 %	-CZK (чешки крони) 65	0,00
BLUDOVSÁ a. s., Třemešek economy (Икономика на Třemešek)	141 055 CZK	123 123 CZK	34 571 CZK	10 097 CZK	15 308 чешки крони	25 405 чешки крони	7,16%	9 405 чешки крони	6,67 %	19 978 CZK	2,12
БОХЕМИЯ ВИТАЕ а.с.	195 997 CZK	146 409 CZK	23 251 CZK	4 677 чешки крони	11 901 CZK	16 578 чешки крони	2,39%	5 134 чешки крони	2,62 %	40 149 CZK	7,82
Чешки яйца FARMS s.r.o.	109 191 CZK	103 465 чешки крони	20 132 CZK	7 272 чешки крони	2 058 чешки крони	5 214 чешки крони	-6,66%	7 310 чешки крони	-6,69 %	87 051 CZK	-11,91
DRUKO STŘÍŽOV s. r. o., ферма Střížov	108 823 CZK	91 993 CZK	13 329 чешки крони	1 406 чешки крони	3 693 чешки крони	5 099 чешки крони	1,29 %	1 284 чешки крони	1,18 %	7 822 чешки крони	6,09
DŽV Rychnov nad Kněžnou a.	138 139 CZK	99 508 CZK	17 516 чешки крони	4 904 чешки крони	8 388 чешки крони	13 292 чешки крони	3,55%	4 477 чешки крони	3,24%	12 692 чешки крони	2,83
MAVE JIČÍN a. s.	236 232 CZK	189 643 CZK	34 819 CZK	7 894 чешки крони	13 915 CZK	21 809 CZK	3,34 %	6 995 чешки крони	2,96%	40 814 CZK	5,83
БИЗНЕС ЗА ПРОИЗВОДСТВО НА ЗГУ В KOSIČKÁ, s. r. o., ферма Kosičky	128 473 CZK	105 780 CZK	14 945 CZK	4 428 чешки крони	5000 CZK	9 428 чешки крони	3,45 %	3 477 чешки крони	2,71%	2 578 чешки крони	0,74
ПРОАГРО NYMBURK a. s.	709 321 CZK	569 902 CZK	1 526 чешки крони	73 752 CZK	38 047 CZK	111 799 CZK	10,40 %	71 866 CZK	10,13 %	72 606 CZK	1,01
Шуберт Партньор, а.с.	1 101 433 CZK	996 509 CZK	42 112 чешки крони	46 332 чешки крони	18 062 чешки крони	64 394 CZK	4,21 %	44 391 CZK	4,03 %	92 150 CZK	2,08
STATEK BOR ZEOS s. r. o., Ферма Бор	33 850 CZK	30 361 CZK	20 074 CZK	6 623 чешки крони	8 384 чешки крони	15 007 CZK	19,57%	6 491 чешки крони	19,18 %	19 233 чешки крони	2,96
TROUBECKÁ HOSPODÁŘSKÁ a. s., ферма Troubky	91 987 CZK	84 380 CZK	24 189 чешки крони	8 194 чешки крони	13 617 чешки крони	21 811 CZK	8,91%	7 227 чешки крони	7,86%	38 548 чешки крони	5,33
UNIKOM a. s., Kutná Hora, economy Марковице	1 324 829 чешки крони	1 180 476 чешки крони	137 100 CZK	27 681 CZK	29 708 CZK	57 389 чешки крони	2,09 %	22 530 CZK	1,70 %	22 006 CZK	0,98
VEJCE CZ s.r.o.	246 248 CZK	175 474 CZK	23 129 чешки крони	33 161 CZK	12 961 чешки крони	46 122 чешки крони	13,47 %	30 087 CZK	12,22%	103 316 CZK	3,43
Вема Хрудим	215 333 CZK	198 227 CZK	20 643 CZK	22 902 CZK	15 154 CZK	38 056 чешки крони	10,64%	19 116 чешки крони	8,88%	147 917 CZK	7,74
ZD SENICE NA HANĚ, ферма Drahanovice	321 566 CZK	234 678 CZK	68 116 чешки крони	30 737 CZK	32 006 чешки крони	62 743 CZK	9,56%	24 119 CZK	7,50 %	132 108 CZK	5,48
ZEMASPOL Uherský Brod a. s., ферма Uherský Brod	75 215 CZK	46 885 CZK	29 800 чешки крони	9,951 CZK	15 314 CZK	25 265 CZK	13,23 %	9 435 чешки крони	12,54 %	31 618 CZK	3,35
СЕЛСКО СТОПАНСТВО СÍTOV a. s., ферма Sítov	31 904 CZK	28 784 CZK	7 329 чешки крони	-CZK (чешки крони) 618	7 244 чешки крони	6 626 чешки крони	-1,94 %	2 781 чешки крони	-8,72%	52 067 чешки крони	-18,72
AGRICULTURAL ENTERPRISE, a. s., City of Albrechtice (Селскостопанско предприятие, а. с., град Албрехтице)	36 926 CZK	34 652 CZK	15 085 CZK	CZK 241	7 443 чешки крони	7 684 чешки крони	0,65 %	-CZK (чешки крони) 493	-1,34%	8 012 чешки крони	-16,25
ZEVOS a.s.	612 619 CZK	527 189 чешки крони	80 823 CZK	44 021 CZK	6 385 чешки крони	50 406 CZK	7,19 %	44 664 чешки крони	7,29 %	101 652 CZK	2,28
Средна стойност	306 958 CZK	259 005 CZK	33 799 CZK	14 598 CZK	13 465 чешки крони	28 063 чешки крони	5 %	13 444 чешки крони	4%	54 881 CZK	9

2017

Заглавие	Продажби	Консумация на енергия	Разходи за персонал	Оперативна печалба/загуба	Амортизация	ЕБИДТА	Оперативен марж в %	Печалба или загуба преди данъчно облагане	НВ като % от продажбите	Съответни дългосрочни ангажименти	Погасяване на дългосрочни задължения, произтичащи от високо напрежение
AG MAIWALD a.s.	720 801 CZK	605 555 CZK	52 267 чешки крони	61 489 чешки крони	36 405 чешки крони	97 894 CZK	8,53%	50 780 CZK	7,04 %	221 802 CZK	4,37
AGPI a. s. Pisek	392 513 CZK	253 014 CZK	44 006 CZK	5 014 чешки крони	10 514 CZK	15 528 CZK	1,28%	2 040 чешки крони	0,52 %	3 038 чешки крони	1,49
AGPI Vajax spol. s r. o., ферма Vrcovice	CZK 30 392	CZK 21 024	CZK -	1 144 чешки крони	1 701 чешки крони	2 845 чешки крони	3,76%	CZK 793	2,61 %	9 943 CZK	12,54
AGROPODNIK Hodonín, a. s.	303 479 CZK	208 454 CZK	46 399 чешки крони	53 779 CZK	19 165 чешки крони	72 944 CZK	17,72%	43 908 чешки крони	14,47%	12 338 чешки крони	0,28
АГРОС Вишков – Дедице а.с.	CZK 56 022	CZK 43 982	20 309 чешки крони	5 434 чешки крони	9 879 чешки крони	4 445 чешки крони	-9,70 %	4 941 чешки крони	-8,82 %	16 723 чешки крони	-3,38
VIKOS CZ, spol. s r. o.	379 403 чешки крони	320 042 CZK	32 273 CZK	23 262 CZK	3 790 чешки крони	27 052 CZK	6,13 %	23 300 чешки крони	6,14%	CZK -	0,00
BLUDOVSKÁ a. s., Třemešek economy (Икономика на Třemešek)	155 868 CZK	121 587 CZK	36 555 чешки крони	16 108 чешки крони	15 116 чешки крони	31 224 чешки крони	10,33 %	15 746 CZK	10,10 %	12 713 чешки крони	0,81
БОХЕМИЯ ВИТАЕ а.с.	206 200 CZK	160 023 CZK	26 788 CZK	22 376 чешки крони	15 336 чешки крони	37 712 CZK	10,85 %	20 178 CZK	9,79 %	30 098 CZK	1,49
Чешки яйца FARMS s.r.o.	257 750 CZK	213 794 CZK	29 465 чешки крони	11 016 CZK	6 794 чешки крони	17 810 чешки крони	4,27%	6 468 чешки крони	2,51%	97 848 CZK	15,13
DRUKO STŘÍŽOV s. r. o., ферма Střížov	CZK 93 369	CZK 68 198	11 341 CZK	12 029 чешки крони	3 204 чешки крони	15 233 CZK	12,88%	11 886 чешки крони	12,73%	1025 CZK	0,09
DŽV Rychnov nad Kněžnou a.	172 888 CZK	105 802 CZK	20 522 чешки крони	25 102 CZK	8 638 чешки крони	33 740 CZK	14,52%	24 490 чешки крони	14,17%	5 974 чешки крони	0,24
MAVE JIČÍN a. s.	291 223 CZK	211 339 CZK	38 990 чешки крони	25 343 CZK	14 104 чешки крони	39 447 CZK	8,70 %	24 667 чешки крони	8,47 %	44 263 CZK	1,79
БИЗНЕС ЗА ПРОИЗВОДСТВО НА ЗГУ В KOSIČKÁ, s. r. o., ферма Kosičky	135 796 CZK	135 796 CZK	21 257 чешки крони	25 629 CZK	7 871 чешки крони	33 500 чешки крони	18,87 %	24 793 CZK	18,26%	CZK -	0,00
ПРОАГРО NYMBURK a. s.	570 166 CZK	570 166 CZK	65 647 CZK	118 897 CZK	44 725 CZK	163 622 чешки крони	20,85 %	120 040 чешки крони	21,05%	35 631 CZK	0,30
Шуберт Партньор, а.с.	1 429 085 чешки крони	1 261 425 чешки крони	47 149 CZK	98 093 CZK	16 186 чешки крони	114 279 CZK	6,86%	95 522 CZK	6,68%	15 000 чешки крони	0,16
STATEK BOR ZEOS s. r. o., Ферма Бор	CZK 38 679	CZK 28 338	21 317 CZK	4 699 чешки крони	9 522 чешки крони	14 221 CZK	12,15%	4 361 чешки крони	11,27%	11 562 CZK	2,65
TROUBECKÁ HOSPODÁŘSKÁ a. s., ферма Troubky	CZK 97 383	CZK 85 681	25 143 CZK	9 972 чешки крони	12 983 чешки крони	22 955 CZK	10,24 %	7 036 чешки крони	7,23 %	12 303 чешки крони	1,75
UNIKOM a. s., Kutná Hora, economy Марковице	1 354 072 CZK	1 244 297 CZK	143 491 CZK	30 028 чешки крони	29 448 чешки крони	59 476 чешки крони	2,22 %	24 894 CZK	1,84 %	30 000 чешки крони	1,21
VEJCE CZ s.r.o.	293 517 CZK	185 631 CZK	26 976 CZK	78 544 CZK	15 818 CZK	94 362 CZK	26,76%	75 109 CZK	25,59 %	82 512 CZK	1,10
Вема Хрудим	267 678 CZK	222 960 CZK	22 145 CZK	50 504 CZK	17 415 чешки крони	67 919 CZK	18,87 %	46 561 CZK	17,39%	31 451 CZK	0,68
ZD SENICE NA HANĚ, ферма Drahanovice	309 643 CZK	221 891 CZK	67 213 CZK	30 646 CZK	30 563 CZK	61 209 CZK	9,90 %	25 626 CZK	8,28 %	95 315 CZK	3,72
ZEMASPOL Uherský Brod a. s., ферма Uherský Brod	CZK 85 347	CZK 45 483	31 068 CZK	9 274 чешки крони	16 558 чешки крони	25 832 CZK	10,87 %	8 719 чешки крони	10,22%	22 976 CZK	2,64
СЕЛСКО СТОПАНСТВО CÍTOV a. s., ферма Cítov	CZK 33 558	CZK 27 508	6 347 чешки крони	5,170 CZK	7 120 чешки крони	12 290 чешки крони	15,41 %	3 246 чешки крони	9,67 %	44 349 CZK	13,66
AGRICULTURAL ENTERPRISE, a. s., City of Albrechtice (Селскостопанско предприятие, а. с., град Албрехтице),	CZK 37 023	CZK 31 811	15 366 чешки крони	2 593 чешки крони	6 790 чешки крони	9 383 чешки крони	7,00 %	1 183 чешки крони	3,20 %	12 066 чешки крони	10,20
ZEVOŠ a.s.	545 553 CZK	452 340 CZK	81 937 CZK	44 657 CZK	27 884 CZK	72 541 CZK	8,19 %	42 636 чешки крони	7,82 %	43 957 CZK	1,03
Средна стойност	330 296 CZK	273 846 CZK	37 359 CZK	30 397 CZK	15 501 CZK	45 899 CZK	10 %	27 962 CZK	9%	35 715 CZK	3

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
 Министерство на земеделието и храните
Център за оценка на риска
по хранителната верига

2018

Заглавие	Продажби	Консумация на енергия	Разходи за персонал	Оперативна печалба/за губа	Амортизация	EBIDTA	Оперативен марж в %	Резултат преди данъчно облагане	НV като % от продажбите	Съответни дългосрочни ангажименти	Погасяване на дългосрочни задължения, произтичащи от високо напрежение
AG MAIWALD a.s.	764 532 чешки крони	666 829 CZK	CZK 59 052	CZK 23 609	CZK 42 350	CZK 65 959	3,09 %	20 396	2,67 %	305 283	14,968
AGPI a. s. Pisek	224 174 CZK	190 083 CZK	CZK 42 525	327 981 CZK	CZK 73 632	401 613 CZK	146,31 %	104 965	46,82 %	0	0,000
AGPI Vajax spol. s r. o., икономиката на Vrcovice	CZK 34 570	CZK 24 192	CZK -	CZK 1 048	CZK 1 701	CZK 2 749	3,03 %	687	1,99 %	9 278	13,505
AGROPODNIK Hodonín, a. s.	238 672 CZK	206 539 CZK	CZK 43 331	-CZK (чешки крони) 3 551	CZK 16 785	CZK 13 234	-1,49%	-3 495	-1,46%	5 762	-1,649
АГРОС Вишков – Дедице а.с.	CZK 57 661	CZK 41 603	CZK 20 969	CZK 2 025	CZK 8 445	CZK 10 470	3,51%	1 534	2,66%	13 157	8,577
VIKOS CZ, spol. s r. o.	393 423 CZK	331 855 CZK	CZK 33 642	CZK 25 797	CZK 2 578	CZK 28 375	6,56%	26 100	6,63 %	0	0,000
BLUDOVSKÁ a. s.,	121 117 CZK	110 155 CZK	CZK 50 845	CZK 13 315	CZK 18 575	CZK 31 890	10,99 %	12 757	10,53%	18 365	1,440
БОХЕМИЯ ВИТАЕ а.с.	205 986 CZK	162 850 CZK	CZK 27 799	CZK 13 146	CZK 15 009	CZK 28 155	6,38%	10 880	5,28%	39 647	3,644
Чешки яйца FARMIS s.r.o.	188 773 CZK	165 953 CZK	CZK 26 511	-CZK (чешки крони) 1 401	CZK 7 038	CZK 5 637	-0,74 %	-3 964	-2,10 %	83 920	-21,171
DRUKO STRÍŽOV s. r. o.,	CZK 80 889	CZK 73 713	CZK 9 960	CZK 2 391	CZK 1 676	CZK 4 067	2,96%	2 588	3,20 %	0	0,000
DŽV Ruchnov nad Kněžnou a.	134 591 CZK	105 056 CZK	CZK 19 103	-CZK (чешки крони) 320	CZK 8 848	CZK 8 528	-0,24 %	-488	-0,36%	4 440	-9,098
MAVE JIČÍN a. s.	253 234 CZK	195 803 CZK	CZK 44 518	CZK 5 082	CZK 15 596	CZK 20 678	2,01 %	4 025	1,59%	36 816	9,147
ПРЕДПРИЯТИЯ ЗА ПРОИЗВОДСТВО НА ЗГУ В КОСИЧКА s. r. o.,	177 144 CZK	139 982 CZK	CZK 22 580	CZK 6 298	CZK 8 916	CZK 15 214	3,56%	6 128	3,46%	0	0,000
ПРОАГРО NYMBURK a. s.	691 631 CZK	574 286 CZK	CZK 70 063	CZK 53 999	CZK 48 861	102 860 CZK	7,81 %	54 284	7,85 %	70 077	1,291
Шуберт Партньор, а.с.	1 180 373 чешки крони	1 068 574 чешки крони	CZK 48 420	CZK 34 449	CZK 19 056	CZK 53 505	2,92 %	34 319	2,91 %	0	0,000
STATEK BOR ZEOS s. r. o.,	CZK 34 439	CZK 33 078	CZK 22 005	CZK 2 234	CZK 9 692	CZK 11 926	6,49%	2 036	5,91%	10 731	5,271
Трудни икономически въпроси	CZK 93 293	CZK 77 611	CZK 26 023	CZK 7 495	CZK 12 683	CZK 20 178	8,03 %	20 365	21,83 %	56 500	2,774
UNIKOM a. s., Kutná Hora, есопому Марковице	1 359 858 чешки крони	1 231 996 чешки крони	155 557 CZK	CZK 29 547	CZK 34 791	CZK 64 338	2,17 %	23 512	1,73%	35 583	1,513
VEJCE CZ s.r.o.	285 787 CZK	188 831 CZK	CZK 30 558	CZK 24 328	CZK 26 910	CZK 51 238	8,51%	21 913	7,67 %	63 691	2,907
Вема Хрудим	267 678 CZK	250 557 CZK	CZK 24 523	CZK 5 431	CZK 18 328	CZK 23 759	2,03 %	200	0,07%	35 671	178,355
ZD SENICE NA HANĚ,	295 460 CZK	216 752 CZK	CZK 69 169	CZK 21 278	CZK 30 325	CZK 51 603	7,20%	13 660	4,62%	109 294	8,001
ZEMASPOL Uherský Brod a. s., ферма Uherský Brod	CZK 83 296	CZK 54 649	CZK 33 472	CZK 2 870	CZK 16 206	CZK 19 076	3,45 %	2 407	2,89 %	16 666	6,924
СЕЛСКО СТОПАНСТВО СÍTOV a. s.,	CZK 30 645	CZK 28 526	CZK 7 217	CZK 3 002	CZK 7 017	CZK 10 019	9,80 %	1 135	3,70 %	41 865	36,885
СЕЛСКОСТОПАНСКИ БИЗНЕС, а.с.	CZK 40 727	CZK 35 255	CZK 18 646	CZK 4 395	CZK 6 858	CZK 11 253	10,79%	3 455	8,48 %	22 791	6,597
ZEVOS a.s.	506 041 CZK	429 173 CZK	CZK 54 195	CZK 16 060	CZK 12 093	CZK 28 153	3,17%	18 242	3,60 %	5 218	0,286
Средна стойност	309 чешки крони 760	264 чешки крони 156	CZK 38 427	CZK 24 820	CZK 18 559	CZK 43 379	10 %	CZK 15 106	6%	CZK 39 390	11

